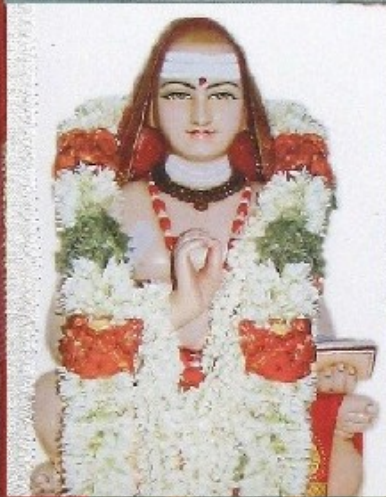

वाक्यवृत्ति VĀKYAVṚTTI

Śaṅkara

DE BETEKENIS VAN DE ZIN
'DAT ZIJT GIJ'

DE BETEKENIS VAN DE ZIN 'DAT ZIJT GIJ'

Śrī Ādi Śaṅkarācārya

वाक्यवृत्तिः

VĀKYAVṚTTI

DE BETEKENIS VAN DE ZIN
'DAT ZIJT GIJ'

In dit boekje zijn opgenomen van *Vākya Vṛtti*:

- De inhoud van de verzen
- De Nederlandse vertaling voor recitatie
- De volledige Sanskrit tekst in Devanāgarī schrift
- De volledige Sanskrit tekst in transliteratie
- Woord voor woord vertaling naar het Nederlands
- De Nederlandse vertaling met toelichtende voetnoten
- De Engelse vertaling van Swami Chinmayananda.

ISBN/EAN: 978-90-816538-4-8

Proefoplage mei 2015

Afbeelding op de omslag: *Śaṅkara*. Textiel (gemengd materiaal) achter glas, 60x50 cm. Ontwerp en vervaardiging door Madelon de la Rive Box.

Verantwoording

Vākya Vṛtti is een van de vele werken van Śaṅkara waarin de impliciete betekenis van een van de grote verklaringen van de Veda's, 'Dat zijt Gij', wordt uitgelegd. Enkele andere werken van Śaṅkara waarin dit onderwerp wordt behandeld zijn *Vivekacūḍāmaṇi* [4], [6]¹, *Svātmanirūpānam* [9], *Tattvopadeśa* [10] en *Upadeśa Sāhasrī* [7].

'*Vākya Vṛtti*' staat voor 'impliciete betekenis van de zin' en heeft klaarblijkelijk geen direct verband met het onderwerp. Woorden en zinnen kunnen verschillende betekenissen hebben. Bij uitspraken als 'Dat zijt Gij' kan alleen een Leraar de werkelijk bedoelde betekenis op heldere wijze uitleggen. Deze uitleg is wat met *vṛtti* wordt bedoeld. *Vākya* staat voor woordencombinaties of zin. Door de methode van eliminatie en selectie op basis van logisch redeneren wordt de werkelijk bedoelde betekenis van de Vedische uitspraak 'Dat zijt Gij' in dit werk uitgelegd.

Dit kan globaal als volgt worden toegelicht; wanneer iemand een oude bekende tegenkomt die hij al jaren niet gezien heeft, herkent hij hem toch. Toen was die bekende slank, had donker haar, bepaalde kleren aan enz. enz.. Nu ziet hij er wat gezet uit, heeft rimpels, is kalend of grijzend en is anders gekleed. Hoe komt het dat men hem toch herkent? Dat komt omdat men voorbij gaat aan alle kenmerken, die ogenschijnlijk bij hem horen in het verleden en nu.

Dit voorbeeld kan nader uitgebreid worden waarbij het niet om een kennis gaat maar om twee willekeurige mensen, beiden in het nu. Wanneer men voorbij gaat aan al hun ogenschijnlijke kenmerken als geslacht, kleding, huidskleur, en ook karakter, geloof, gedrag enz., blijft er voor beiden niets anders over dan 'mens'. Al deze veranderlijke en vergankelijke kenmerken zijn slechts beperkende en veranderlijke toevoegingen op de 'mens' die vrij van elk kenmerk is.

Zo is het ook met de uitspraak 'Dat zijt Gij'. 'Dat' staat voor de Schepper ontdaan van zijn bedekking, namelijk het universum, wat het individu als iets onafhankelijks van hem beschouwt, de *Māyā* van Brahman. 'Gij' staat voor het Zelf, of individu ontdaan van zijn bedekkingen, d.i. alles wat hij zelf denkt te zijn. Wanneer beiden op deze wijze van hun bedekkingen worden bevrijd, is wat er overblijft één en hetzelfde ondeelbare bewustzijn, of Brahman, alleen.

¹ Getallen tussen vierkante haakjes verwijzen naar literatuur aan het einde van dit boek.

Śaṅkara stelt dat het begrijpen van de impliciete betekenis van deze zin de mens onmiddellijk tot verlichting leidt: "*De zin 'Dat zijt Gij' bewerkstelligt de onmiddellijke kennis van Zelf-Brahman zoals de uitspraak 'Jij bent de tiende'*"^{1,2}

Voor dit direct begrijpen van de betekenis van de zin 'Dat zijt Gij' is echter het kennen van het onderscheid tussen het Zelf en niet-Zelf een vereiste³. Dit geldt voor alle *mahāvākya's* die de eenzelveheid van *ātman* en Brahman verkondigen. Simpelweg herhalen van deze zinnen leidt niet tot het begrijpen van de bedoelde betekenis en directe zelfkennis^{4,5}. De kennis van 'Ik ben Brahman' is een voorwaarde voor het juist begrijpen van de uitspraak 'Dat zijt Gij'. Dit onderwerp heeft Śaṅkara in zijn korte werk *Laghu Vākya Vṛtti* behandeld. Een vertaling hiervan heb ik als bijlage aan dit boekje toegevoegd.

Hiermede wordt het duidelijk voor wie Śaṅkara dit werk heeft bedoeld. Het volgen van de voorgeschreven verplichtingen van de Veda's is bestemd voor hen die het onderscheid tussen het Zelf en niet-Zelf niet kennen en derhalve in onwetendheid verkeren. Door gehoor te geven aan de aanwijzingen en voorschriften van de Veda's in de vorm van offers, leefwijze, oefeningen, meditatie, ritueel, pelgrimstochten enz. en door het bestuderen van Vedische teksten

¹ Dit verwijst naar het verhaal van de tien mensen die naar de andere oever van een rivier hebben gezwommen. Daar aangekomen telt een van hen alle anderen maar vergeet daarbij zichzelf mee te tellen.

² [8], Hoofdstuk 18, vers 172.

³ [8], Hoofdstuk 18, vers 90: "De leer 'Dat zijt Gij' zal zeker nutteloos zijn bij het ontbreken van de kennis 'Ik ben Brahman'. Deze leer is van betekenis alleen voor hen die het onderscheid tussen het Zelf en niet-Zelf kennen.", en vers 181: "De betekenis van zinnen zoals 'Dat zijt Gij' (d.w.z. men is Brahman, altijd vrij) komt niet tot manifestatie vanwege het niet onderscheiden van de impliciete betekenis van het woord 'Gij'".

⁴ [8], Hoofdstuk 18, vers 208: "De herhaling van de zin 'Ik ben Brahman' zou zinvol kunnen zijn indien er een verschil zou zijn tussen de luisteraar en waarnaar geluisterd wordt. De gewenste betekenis (dat het individuele Zelf Brahman is) zou dan in dit geval onjuist zijn. Daarom wordt de zin onaannemelijk (d.i. hij verliest autoriteit volgens deze visie)." Hoe de zin 'Ik ben Brahman' wel steekhoudend is wordt in vers 109 verwoord: "Zoals bij de reflectie van een gezicht het lijkt alsof de spiegel zelf het gezicht is (niet verschillend van het gezicht), zo zorgt ook de reflectie van het Zelf in de spiegel van het ego ervoor dat het ego het Zelf schijnt te zijn (niet verschillend van het Zelf). Zo is de betekenis van de zin "Ik ben Brahman" steekhoudend."

⁵ [12], 4.2: "'Als een uitspraak als 'Dat zijt Gij', wanneer hij eenmaal gehoord is, niet direct de ware kennis van Brahman voortbrengt, welke hoop is er dan dat het gewenste effect zal bereikt worden door het te herhalen?'"

e.d. wordt hun geest gezuiverd. Alleen bij hen met een gezuiverde geest, d.i. vrij van alle beperkende toevoegingen, neigingen, identificaties, conditionering enz., is de ervaring van het pure Zelf mogelijk. Voor hen zal de zin 'Dat zijt Gij' van grote betekenis zijn.

Voor deze vertaling van *Vākya Vṛtti* heb ik drie Engelse vertalingen geraadpleegd waarbij de bekende vertaling van Swāmi Jagadānanda als leidraad is genomen. Die vertaling bevat de Sanskrit tekst in Devanāgarī schrift en de woord-voor-woord vertaling. Bovendien heb ik een aantal andere werken van Śāṅkara waarin dit onderwerp wordt behandeld geraadpleegd [4], [5], [8], [9], [10].

In dit boekje is eerst de vertaling in versvorm zonder enige toelichting weergegeven, net als de oorspronkelijk tekst van Śāṅkara, kort en bondig. Daarna volgt per pagina telkens een Sanskrit vers in het Devanāgarī schrift, de transliteratie, de woord-voor-woord vertaling en de Nederlandse vertaling van elk vers met toelichtingen in voetnoten. Hierbij heb ik in ruime mate dankbaar gebruik gemaakt van de vertaling van Swāmi Jagadānanda hoewel ik me voornamelijk door de betekenissen van de oorspronkelijke Sanskrit woorden heb laten leiden. De woord-voor-woord vertaling bewijst zijn nut wanneer men behoefte heeft dieper in de betekenis van de verzen door te dringen, ondanks de beperkingen die de vertaling van Sanskrit-woorden in de gangbare talen met zich meebrengt. Waar ik het nodig achtte heb ik om deze reden de vrijheid genomen de inhoud van een vers naar eigen inzicht te verwoorden en dit waar nodig nader toegelicht. Een aantal begrippen behorende tot de leer van Vedānta, waar de lezer mogelijk onvoldoende mee vertrouwd is, heb ik eveneens in de voetnoten toegelicht. Voor zover mogelijk heb ik hierbij gebruik gemaakt van informatie uit de andere werken van Śāṅkara die in de literaturopgave zijn genoemd. Eventuele toevoegingen aan de oorspronkelijke tekst heb ik tussen vierkante haakjes geplaatst.

Ook bij deze vertaling ben ik Marjolein van den Houten veel dank verschuldigd voor de controle van het manuscript en de taalkundige adviezen en verbeteringen.

Opmerkingen die tot verbetering van dit boekje kunnen leiden stel ik zeer op prijs.

Ferit Arav, Hengelo
Mei 2015

Inhoudsopgave

Verantwoording	3
Inhoud van de verzen	7
De Nederlandse vertaling in versvorm	9
Sanskrit tekst in Devanāgarī schrift, transliteratie, woord-voor-woord vertaling, de Nederlandse vertaling in versvorm en toelichtingen	17
Bijlage 1. Engelse vertaling door Swami Chinmayananda	71
Bijlage 2. Chāndogya-Upaniṣad, Boek 6.	77
Bijlage 3. <i>Laghu Vākya Vṛtti</i> [11]	81
Literatuur	83

Inhoud van de verzen

- 1 Eerbeton aan Śrī Gaṇeśa, God van wijsheid.
- 2 Eerbetoon aan de Leraar.
- 3 Vraag van de door kwellingen geteisterde leerling naar zelfkennis.
- 4 Uiting van verlangen naar bevrijding door de leerling.
- 5 Bereidwilligheid van de Leraar.
- 6 Kennis van de eenzelveheid van het individuele Zelf en het
Universele Zelf zoals verwoord in 'Dat zijt Gij' leidt tot bevrijding.
- 7 De vragen van de leerling over het individuele Zelf en het
Universele Zelf.
- 8 Antwoord van de Leraar dat het individuele Zelf Brahman is.
- 9-10 De betekenis van de individuele woorden nodig om een zin te
begrijpen.
- 11 Jij bent een belichaming van bewustzijn, de getuige.
- 12-14 Het stoffelijke lichaam is niet het Zelf.
- 15-17 Jij bent de Ziener en niet het geziene.
- 18-22 Weet: Ik ben Hem!
- 23-25 Jij bent het Zelf
- 26-27 Betekenis van het woord 'Gij' is bestaan, bewustzijn en
gelukzaligheid, de getuige van de geest.
- 28-36 Betekenis van het woord 'Dat' is bestaan, bewustzijn en
gelukzaligheid, de getuige van *Māyā* (de wereld).
- 37-40 Betekenis van de combinatie van de woorden Dat en Gij.
- 41 Het individuele Zelf is zonder een tweede.
- 42-43 Het afwijzen van de directe betekenissen.
- 44 Directe betekenis van het woord 'Gij'.
- 45 Directe betekenis van het woord 'Dat'.
- 46-48 Definitie en keuze van indirecte betekenis.
- 49-50 Aanbevelingen voor het voortgaan op de weg naar zelfkennis.
- 51-53 Bevrijding.

Eer aan Śrī Ādi Śaṅkarācārya die de Leer van Advaita Vedānta voor de zoekers naar zelfkennis op begrijpelijke wijze toegankelijk heeft gemaakt.

VĀKYAVṚTTI

DE BETEKENIS VAN DE ZIN 'DAT ZIJT GIJ'

Eerbetoon aan Śrī Gaṇeśa:

1. Ik buig me voor dat pure bewustzijn,
Een oceaan van onbegrensd geluk, de door Śrī beminde,
De alwetende Heer van het universum,
Manifestatie van verscheidenheid zonder gebondenheid,
Almachtig, de oorsprong van de schepping,
De instandhouder en oplosser van het universum.
2. Telkens buig ik me voor de lotusvoeten van mijn Leraar,
Door wiens genade ik voor altijd tot inzicht kwam
Dat ik de alles doordringende Eén ben
En het gehele universum een oplegging is op Mij.
3. Verschroeid door de hitte van de drie kwellingen
Maar begiftigd met middelen leidend naar bevrijding
Zegt iemand tot de ware leraar,
[Een kenner van Brahman]:
4. Gun mij uw onuitputtelijke genade, O Heer,
En leg me alstublieft onomwonden uit
Hoe ik zonder moeite bevrijd kan worden
Van de gebondenheid van geboorte.
5. De leraar zegt:
Deze bijzondere vraag van je
Acht ik van zeer grote waarde.
Ik zal hem zo helder mogelijk beantwoorden,
Luister met grote aandacht, het is dit:
6. De kennis van de eenzelvigheid
Van het individuele Zelf en het Universele Zelf,
Afkomstig van Vedische verklaringen zoals 'Dat zijt Gij' enz.
Is wat bevrijding mogelijk maakt.

7. De leerling zegt:
Wie is het individuele en wie het Universele Zelf?
Hoe kunnen zij één en hetzelfde zijn?
En hoe kunnen uitspraken als 'Dat zijt Gij'
Hun eenzelvigheid aantonen?
8. De leraar antwoordt: Ik zal je vraag beantwoorden.
Wie anders kan het individuele Zelf zijn
Dan jijzelf die mij vraagt 'Wie ben ik?'.
Jij bent zonder twijfel Brahman Zelf.
9. De leerling beklaagt zich:
Hoe kan ik de betekenis begrijpen
Van de zin 'Ik ben Brahman',
Als ik niet op klare wijze de betekenis ken
Van de woorden daarin, leg het mij uit, O Heer.
10. De leraar antwoordt:
Jij sprak de waarheid, dat de kennis
Van de betekenis van woorden in een zin
Bepalend is voor het begrijpen van de betekenis van die zin.
Er kunnen hierover geen twee meningen bestaan.
11. Waarom ken je jezelf niet?
Jij bent een belichaming van
Bewustzijn, bestaan en gelukzaligheid,
De getuige van de geest en de veranderingen daarin.
12. Geef de misvatting van de identificatie van het Zelf
Met het lichaam enz. op, en besef onafgebroken
Dat je bewustzijn, bestaan en gelukzaligheid bent,
De getuige van het intellect.
13. Het grofstoffelijke lichaam is niet het Zelf.
Het bezit vorm, kleur enz. zoals een pot,
Ook omdat het bestaat uit modificaties van elementen
Zoals ether en andere elementen bij een kruik.
14. [De leerling zegt:]
Indien op basis van deze argumenten
Het stoffelijke lichaam als het niet-Zelf wordt aanvaard,
Toon mij dan alstublieft het Zelf direct,
Als een vrucht in je handpalm.

15. [De leraar zegt:]
 Zoals de waarnemer van een kruik
 In alle opzichten verschillend is van de kruik,
 Moet je weten dat jij, de waarnemer van het lichaam,
 Niet dat lichaam bent.
16. Stel op dezelfde wijze ook vast dat je
 De waarnemer van de zinnen bent en niet de zinnen zelf.
 Wees er ook zeker van dat je noch de geest bent
 Noch het intellect, noch de levenskracht.
17. Overtuig jezelf dat je ook geen combinatie bent
 Van de stoffelijke en subtiële lichamen,
 En stel ook nauwkeurig vast door gevolgtrekking
 Dat jij, de Ziener, verschillend bent van het geziene.
18. Ken jezelf als het Ene, door wiens nabijheid alleen
 Onbezielde entiteiten als het lichaam en de zinnen
 Kunnen functioneren door middel van
 Instemming en verwerping.
19. Wees er krachtig van overtuigd dat je één bent
 Met het onveranderlijke binnenste Zelf,
 Dat het intellect enz. tot beweging brengt
 Zoals een magneet een ijzeren voorwerp.
20. Weet: Ik ben Hem, door wiens nabijheid
 Niet-bewuste entiteiten zoals het lichaam,
 De zinnen, de geest en de levenskracht
 Toch bewust schijnen te zijn als het Zelf.
21. Weet: Ik ben Hem, het Ene bewustzijn dat het Zelf is,
 Dat de wijzigingen in het intellect verlicht
 Zoals 'mijn gedachten gingen naar elders
 Maar ze zijn nu tot rust gebracht.'
22. Weet: Ik ben Hem, het Ene onveranderlijke Zelf,
 Dat direct wordt gekend en dat
 Het verschijnen en verdwijnen van het intellect verlicht
 En de drie staten van dromen, waken en slaap.
23. Jij bent het Zelf, een belichaming van puur bewustzijn,
 Dat het lichaam verlicht en er daarom geheel verschillend van is,
 Zoals een lamp die verschillend is
 Van de pot die hij verlicht.

24. Vergewis je van het feit dat je één bent
Met de Ziener, het meest dierbare van alles,
Omwille van wie personen en dingen,
Zoals kinderen en weelde, dierbaar zijn.
25. Vergewis je van het feit dat je één bent
Met de Ziener naar wie de grootste hunkering uitgaat:
'Mag ik altijd het object van het meest dierbare zijn
En nooit ophouden te bestaan'.
26. Bewustzijn, dat zich als de getuige manifesteert,
Is wat met het woord 'Gij' wordt bedoeld.
Geheel vrij van veranderingen is zelfs getuige zijn
Niets anders dan de verlichtende kracht van het Zelf.
27. Wat het woord 'Gij' beduidt is geheel verschillend
Van het lichaam, de zinnen, de geest, de levenskracht en het ego
En is absoluut vrij van de zes wijzigingen van bestaan
Waar alle niet-bewuste dingen aan zijn onderworpen.
28. Nadat op deze wijze de betekenis van het woord 'Gij' is begrepen,
Moet men de betekenis van het woord 'Dat' nagaan
Door ontkenning van dat wat anders is dan Brahman
En ook volgens de directe bevestigende methode.
29. Dat wat absoluut vrij is van elke smet van hergeboorten,
En wat (in de *Upaniṣhads*) als 'niet grof' enz. is omschreven,
Wat geen aanwijsbare kenmerken heeft
En verheven is boven duisternis en onwetendheid,
30. Dat wat geen groter heerlijkheid kent dan Zichzelf,
De belichaming van bestaan-kennis [-puur bewustzijn],
En wat omschreven wordt als 'Bestaan' [is de betekenis van 'Dat'],
Het alles doordringende Wezen, bekend als het Universele Zelf.
31. Weet dat Brahman
Alwetend, Almachtig
En de Opperste Heer van allen is,
Zoals door de Veda's verkondigd.
32. Weet: Dát is Brahman wat in de Veda's is uitgelegd
Door middel van voorbeelden zoals klei,
En door het kennen waarvan
Alles wordt gekend.

33. Weet: Dát is Brahman,
Wat de Veda's als grenzeloos stellen,
En verwijzend naar het universum
Als zijn effect, deze stelling staven.
34. Weet: Dát is Brahman, wat de *Upaniṣhads*
Zeer zorgvuldig hebben vastgesteld
Als het enige doelwit van de zoektocht
Van hen die naar bevrijding streven.
35. Weet: Dát is Brahman,
Wat in elk individueel schepsel
Is binnengetreden en zijn bestuurder werd,
Zoals door de Veda's verkondigd.
36. Weet, dat de *Upaniṣhads* verkondigen dat Brahman
De enige Oorzaak is van alle handelingen
Die de individuele zielen verrichten,
En de Gever is van de vruchten daarvan.
37. De betekenis van de afzonderlijke woorden
'Gij' en 'Dat' is hiermede duidelijk vastgesteld.
Nu zal de betekenis worden behandeld van de zin 'Dat zijt Gij'
Namelijk de gelijkheid van wat met deze twee woorden wordt bedoeld
38. Dat waar deze zin op doelt is noch verbonden met
Noch gekenmerkt door wat dan ook.
De betekenis van deze zin volgens de wijze is
Eén ondeelbaar wezen, bestaande uit gelukzaligheid alleen.
39. Wat verschijnt als het individuele bewuste Zelf
Is van de aard van gelukzaligheid zonder een tweede.
En het Ene, dat gelukzaligheid zonder een tweede is,
Is niet anders dan het individuele bewuste Zelf.
40. De misvatting dat het woord 'Gij' iets anders dan Brahman betekent
En dat het woord 'Dat' voor iets kenbaars staat,
Houdt onmiddellijk op bij het vatten van
De gemeenschappelijke betekenis van deze twee woorden.
41. [De leerling vraagt:] Wat volgt hierop?
De leraar zegt: Luister:
Het individuele bewuste Zelf [dat alles verlicht] staat voor
De Ene allesdoordringende gelukzaligheid zonder een tweede.

42. Uitspraken als 'Dat zijt Gij' enz.
Dienen om de eenzelvigheid te bekrachtigen
Van wat indirect bedoeld wordt
Met de twee woorden 'Gij' en 'Dat'.
43. We hebben op zorgvuldige wijze uitgelegd,
Hoe de zin de twee direct uitgedrukte
Ogenschijnlijke betekenissen afwijst en dus,
Wat het werkelijk betekent, onthult.
44. Het bewustzijn dat verbonden is
Met het interne orgaan en dat het object is
Van het idee en woord 'ik',
Is de directe betekenis van het woord 'Gij'.
45. Dat wat middels toegevoegde kenmerken wordt gekend,
De bron van het universum, omschreven als Alwetend enz.,
Wat *Māyā* als zijn oplegging heeft en wiens aard bewustzijn is,
Is de directe (ogenschijnlijke) betekenis van 'Dat'.
46. Omdat, met het oog op één en dezelfde werkelijkheid,
De indirect en direct gekende kenmerken tegenstrijdig zijn
Met die van een bestaan met een tweede en Absolute Eenheid,
Moet voor de indirect uitgedrukte betekenis worden gekozen.
47. In geval van tegenstrijdigheid met andere bewijsgronden
Bij het aanvaarden van de directe betekenis van een woord,
Wordt de betekenis die eenduidig en uit zichzelf begrijpelijk is,
De indirect uitgedrukte betekenis genoemd.
48. Alleen 'overeenstemming en tegenstrijdigheid' mag worden
Aangewend bij interpretatie van zinnen als 'Dat zijt Gij',
Waarín één deel van de directe betekenis van de twee woorden
'Dat' en 'Gij' wordt weggelaten terwijl het andere wordt behouden.

Bij dergelijke gevallen zal geen andere methode baten,
Zoals in geval van de twee woorden 'hij' en 'dit',
- In zinnen als 'hij is dit' enz., een deel van de directe betekenis
Van elk woord wordt weggelaten terwijl het andere wordt behouden.
49. Men moet zo lang als nodig is doorgaan met de studie van de Veda's,
Met het overwegen van de betekenissen daarvan en met oefeningen
Om de geest te beteugelen, tot de juiste betekenis van de zin
'Ik ben Brahman' helder en gevestigd is.

50. Wanneer door de genade van de Veda's en de Leraar
Deze Kennis gevestigd wordt,
Heeft men de oorzaak van hergeboorten
Voor eeuwig tenietgedaan.
51. Zo'n mens, zijn stoffelijke en subtiële lichamen opgelost,
Bevrijd van de subtiële elementen en
Verlost van de aaneenschakeling van handelingen,
Wordt onmiddellijk bevrijd.
52. Na opgehouden te zijn met bindende handelingen,
Zal de 'in dit leven bevrijde' nog een tijdje voortleven
Als gevolg van de dwingende kracht van de handelingen
Die reeds vrucht begonnen af te werpen.
53. Deze bevrijde heeft de Absolute Eenheid bereikt,
De grootste en ultieme heerlijkheid,
Die de opperste verblijfplaats van *Viṣṇu* wordt genoemd
Waarvan er geen terugkeer is.

Hier eindigt de uiteenzetting
Over de impliciete betekenis van de uitspraak
['Dat zijt Gij'] door Śrī Śaṅkara,
De grote Leraar en rondtrekkende *Paramahansa*.

वाक्यवृत्तिः VĀKYAVṚTTI

॥ श्री गणेशाय नमः ॥

सर्गस्थितिप्रलयहेतुमचिन्त्यशक्तिं विश्वेश्वरं
विदितविश्वमनन्तमूर्तिम्।
निर्मुक्तबन्धनमपारसुखाम्बुराशिं
श्रीवल्लभं विमलबोधघनं नमामि ॥ १ ॥

|| śrī gaṇeśāya namaḥ||

*sargasthitipralayahetumacintyaśaktim viśveśvaram
viditaviśvamanantamūrtim |
nirmuktabandhanamapārasukhāmburāśim
śrīvallabham vimalabodhaghanam namāmi || 1||*

śrī gaṇeśāya namaḥ: eerbetoon aan Śrī Gaṇeśa, God van wijsheid. *sarga-sthiti-pralaya-hetum*: die de oorsprong, bestaansgrond, bron, is van de schepping, instandhouding en de oplossing van het universum; *acintya-śaktim*: wiens kracht onvatbaar is; *viśva-iśvaram*: die de Heer van het universum is; *vidita-viśvam*: die de kenner van het gehele universum is; *ananta-mūrtim*: die de bezitter van een ontelbare hoeveelheid van vormen is; *nirmuktabandhanam*: die alleszins vrij van gebondenheid is; *apāra-sukha-amburāśim*: die een oceaan van oneindige gelukzaligheid is; *śrīvallabham*: aan de Ene die bemind wordt door Śrī (de leraar); *vimala-bodha-ghanam*: en die onbesmet bewustzijn is; *namāmi*: ik buig me voor.

Eerbeton aan Śrī Gaṇeśa:

1. Ik buig me voor dat pure bewustzijn,
Een oceaan van onbegrensde geluk, de door Śrī¹ beminde,
De alwetende Heer van het universum,
Manifestatie van verscheidenheid zonder gebondenheid,
Almachtig, de oorsprong van de schepping,
De instandhouder en oplosser van het universum.

¹ *Viṣṇu's* echtgenote, beschouwd als de godin van voorspoed en schoonheid.

यस्य प्रसादादहमेव विष्णुर्मय्येव सर्वं परिकल्पितं च।
इत्थं विजानामि सदात्मरूपं तस्यांघ्रिपद्मं प्रणतोऽस्मि नित्यम्॥ २॥

*yasya prasādādahameva viṣṇurmayyeva sarvaṁ parikalpitam ca |
itthaṁ vijānāmi sadātmārūpaṁ tasyāṁghripadmaṁ praṇato'smi nityam || 2||*

yasya prasādāt; door wiens genade; *ahameva*: ikzelf ben; *viṣṇu*: de alles doordringende Eén; *mayi eva*: op mij alleen; *sarvam*: alles; *parikalpitam*: is opgelegd; *ca*: en; *itthaṁ*: dus; *vijānāmi*: ik weet; *sada*: voor altijd; *ātma-rūpaṁ*: van de essentie van het Zelf; *tasya āṁghri padma*: aan de lotusvoeten van Hem; *praṇataḥ*: buig neer; *asmi nityam*: ben altijd, eeuwig.

2. **Telkens buig ik me voor de lotusvoeten van mijn Leraar,
Door wiens genade ik voor altijd tot inzicht kwam
Dat ik de alles doordringende Eén ben¹
En het gehele universum een oplegging is op Mij.²**

¹ *Viṣṇu*: Zie *Bṛhadrāṇyaka Upaniṣad*. 1.4.10: "In den begin was er niets dan Brahman. Hij kende Zichzelf als 'Ik ben Brahman' (*brahmāsmi*). Uit die kennis ontsprong alles. Al degenen onder de goden, de wijzen en de mensen die deze kennis verkregen hebben, zijn Brahman zelf geworden.

² Na dit erbetoon begint de inhoudelijke behandeling van het onderwerp. Het is in de vorm van een dialoog tussen een Leraar en een leerling. In de volgende twee verzen (3 en 4) leg de leerling zijn vraag bij de Leraar neer.

तापत्रयार्कसंतप्तः कश्चिदुद्विग्नमानसः ।
शमादिसाधनैर्युक्तः सद्गुरुं परिपृच्छति ॥ ३ ॥

tāpatrayārkasāmtaptaḥ kaścidudvignamānasah |
śamādisāadhanairyuktaḥ sadguruṁ paripṛcchati || 3||

tāpa-traya-arka-sāmtaptaḥ: verschroeid door de hitte van de drie kwellingen;
kaścid: iemand; *udvignamānasah*: bezorgd zijnde; *yuktaḥ*: begiftigd; *śama-*
ādi-sāadhanaiḥ: met middelen leidend naar bevrijding; *sadguruṁ*: aan een
ware leraar; *paripṛcchati*: zegt.

- 3. Verschroeid door de hitte van de drie kwellingen¹**
Maar begiftigd met middelen leidend naar bevrijding²
Zegt iemand tot de ware leraar,
[Een kenner van Brahman]:

¹ Deze kwellingen zijn: 1. ‘*ādhyātmika*’: psychisch-fysieke kwellingen zoals angst en pijn; 2. ‘*ādhyatmika*’: kwellingen teweegebracht door niet-menselijke wezens en natuurrampen; 3. ‘*ādhibautika*’: kwellingen teweegebracht door soortgenoten (mensen).

² Deze middelen (ook de vier vereisten genoemd) zijn: (1) onthechting (*vairāgya*), (2) onderscheid tussen het eeuwigdurende en het voorbijgaande (*nityānitya-vastuvivekaḥ*), (3) de zes deugden bestaande uit kalmte (*śama*), zelfbeheersing (*dama*), teruggetrokkenheid (*uparati*), verdraagzaamheid (*titikṣā*), geloof (*śraddhā*), in-het-Zelf-gevestigd-zijn (*samādhāna*) en (4) sterk verlangen naar de uiteindelijke bevrijding (*mumukṣutā*). Zie ook de verzen 4 t/m 9 in *Aparokṣānubhūti* en vers 19 in *Viveka-cūḍāmaṇi*.

अनायासेन येनास्मान्मुच्येयं भवबन्धनात्।
तन्मे संक्षिप्य भगवन्केवलं कृपया वद ॥ ४ ॥

*anāyāsena yenāsmānmucyeyaṁ bhavabandhanāt |
tanme saṁkṣipya bhagavankevalaṁ kṛpayā vada || 4||*

anāyāsena: zonder moeite, inspanning; *yena*: waardoor; *asmāt*: van, uit; *mucyeyaṁ*: kan ik bevrijd worden; *bhavabandhanāt*: van deze gebondenheid van geboorte; *tat*: dat; *me*: aan mij; *saṁkṣipya*: zonder omhaal, kortweg; *bhagavan*: Uwe heiligheid, O Heer; *kevalaṁ kṛpayā*: door genade alleen; *vada*: leg alstublieft uit.

**4. Gun mij uw onuitputtelijke genade, O Heer,
En leg me alstublieft onomwonden uit
Hoe¹ ik zonder moeite² bevrijd kan worden
Van de gebondenheid van geboorte.**

¹ Zelfkennis, de directe weg naar bevrijding.

² Want, zelfkennis, wanneer die daagt, maakt de mens onmiddellijk vrij zonder inspanning door hemzelf of door iemand anders.

गुरुवाच।

साध्वीते वचनव्यक्तिः प्रतिभाति वदामि ते।

इदं तदिति विस्पष्टं सावधानमनाः शृणु ॥ ५ ॥

gururuvāca |

sādhvīte vacana-vyaktiḥ pratibhāti vadāmi te |

idaṁ taditi viśpaṣṭaṁ sāvadhānamanāḥ śṛṇu || 5||

guru: de leraar; *uvāca*: spreekt;

sādhvī: uitstekend; *te*: van je; *vacanavyaktiḥ*: deze bijzondere vraag; *pratibhāti*: is; *vadāmi*: ik zal uitleggen; *te*: aan je; *idaṁ taditi*: het is dit; *viśpaṣṭa*: zeer helder; *sāvadhāna-manāḥ*: met een waakzame geest; *śṛṇu*: luister.

5. De leraar zegt:

Deze bijzondere vraag¹ van je

Acht ik van zeer grote waarde.

Ik zal hem zo helder mogelijk beantwoorden,

Luister met grote aandacht, het is dit²:

¹ Met de in vers 4 gestelde vraag heeft de leerling blijk gegeven van zijn kwalificatie, onuitputtelijk verlangen en vastberadenheid om het pad naar bevrijding te betreden.

² Zelfkennis, de directe weg naar bevrijding.

तत्त्वमस्यादिवाक्योत्थं यज्जीवपरमात्मनोः ।
तादात्म्यविषयं ज्ञानं तदिदं मुक्तिसाधनम् ॥ ६ ॥

tattvamasyādivākyotthaṁ yajjīvaparamātmanoḥ |
tādātmyaviṣayaṁ jñānaṁ tadidaṁ muktisāadhanam || 6||

tat-tvam-asi-ādi-vākya-utthaṁ: dat daagt op uit zinnen als 'Dat zijt Gij' enz;
jīva-parama-ātmanoḥ: van het individuele Zelf en het Universele Zelf;
tādātmya-viṣayaṁ: en betreft de eenzelvigheid; *yat jñānaṁ*: de kennis; *tad-idaṁ mukti-sāadhanam*: wat bevrijding mogelijk maakt.

- 6. De kennis van de eenzelvigheid**
Van het individuele Zelf en het Universele Zelf,
Afkomstig van Vedische verklaringen zoals 'Dat zijt Gij' enz¹.
Is wat bevrijding mogelijk maakt.²

¹ De grote verklaringen van de Veda's (*mahāvākya's*) die als de voornaamste beschouwd worden zijn: *Prajñānam Brahma* ('Dit bewustzijn is Brahman'), *Aitareya Up.* 3.3, *Rg Veda*; *Aham Brahmāsmi* ('Ik ben Brahman'), *Brhadāranyaka Up.* 1.4.10, *Yajur Veda*; *Tat tvam asi* ('Dat zijt Gij'), *Chāndogya Up.* 6.8.7, *Sama Veda*; en *Ayam ātma Brahma* ('Deze ātman is Brahman', of 'Ik ben dit Zelf dat Brahman is'), *Māṇḍūkya Up.* 1.2, *Atharva Veda*.

Er wordt gesteld dat vol begrip van één van de *mahāvākya's* tot onmiddellijke bevrijding van de banden van onwetendheid leidt.

² De Leraar stelt hier de eenzelvigheid van het individuele Zelf en het Universele Zelf, die tot dan toe als gevolg van onwetendheid als verschillend werden beschouwd. Met deze instructie van de Leraar leert de leerling dat hij niets anders dan Brahman is.

शिष्य उवाच।

को जीवः कः परश्चात्मा तादात्म्यं वा कथं तयोः।

तत्त्वमस्यादिवाक्यं वा कथं तत्प्रतिपादयेत् ॥ ७ ॥

śiṣya uvāca |

ko jīvaḥ kaḥ paraścātmā tādātmyam vā katham tayoh |

tattvamasyādivākyaṁ vā katham tatpratipādayet || 7||

śiṣya: de leerling; *uvāca*: zegt:

kaḥ: wie; *jīvaḥ*: het individuele Zelf; *kaḥ*: wie; *para*: het universele; *ca*: en; *ātmā*: Zelf; *tādātmyam*: een eenzelvigheid; *vā katham*: hoe kan weer; *tayoh*: tussen hen; *tat-tvam-asi-ādi-vākyaṁ*: de uitspraken als 'Dat zijt Gij'; *vā katham*: en hoe kan zijn; *tatpratipādayet*: laat zien; *tat*: dat.

7. De leerling zegt:

Wie is het individuele en wie het Universele Zelf?

Hoe kunnen zij één en hetzelfde zijn?

En hoe kunnen uitspraken als 'Dat zijt Gij'

Hun eenzelvigheid aantonen?

गुरुवाच।

अत्र ब्रूमः समाधानं कोऽन्यो जीवस्त्वमेव हि।

यस्त्वं पृच्छसि मां कोऽहं ब्रह्मैवासि न संशयः ॥ ८ ॥

gururuvāca |

atra brūmaḥ samādhānam ko'nyo jīvastvameva hi |

yastvaṁ pr̥cchasi mām ko'haṁ brahmaivāsi na saṁśayaḥ || 8||

guru: de leraar; *uvāca:* spreekt:

atra: in deze aangelegenheid; *brūmaḥ:* ik zal je geven; *samādhānam:* de oplossing, antwoord; *kaḥ anaḥ:* anders; *jīva:* het individuele Zelf; *tva meva hi:* het is zeker niemand anders dan jij; *yaḥ:* wie; *-stvam:* jij; *pr̥cchasi:* zegt; *mām:* aan mij; *kaḥ aham:* 'wie ben ik?'; *asi:* jij bent; *brahman eva:* Brahman heus, stellig, waarachtig; *na:* er; *saṁśayaḥ:* geen twijfel.

8. De leraar antwoordt:

Ik zal je vraag beantwoorden.

Wie anders kan het individuele Zelf zijn

**Dan jijzelf die mij vraagt 'Wie ben ik?'.
Jij bent zonder twijfel Brahman Zelf.**

शिष्य उवाच।

पदार्थमेव जानामि नाद्यापि भगवन्स्फुटम्।

अहं ब्रह्मेति वाक्यार्थं प्रतिपद्ये कथं वद ॥ ९ ॥

śiṣya uvāca |

padārthameva jñāmi nādyāpi bhagavansphuṭam |

aham brahmeti vākyaārtham pratipadye katham vada || 9||

śiṣya: de leerling; *uvāca*: zegt:

pada-artham eva: zelfs de betekenis van de woorden; *jñāmi*: ik weet; *na*: niet; *adya api*: tot nu toe; *bhagavan*: O Heer; *sphuṭam*: duidelijk, helder;

aham brahmeti: ik ben Brahman; *vākya-artham*: betekenis van een zin;

pratipadye: ik kan begrijpen; *katham*: hoe; *vada*: vertel mij (de betekenis van de woorden).

9. De leerling beklaagt zich:

Hoe kan ik de betekenis begrijpen

Van de zin 'Ik ben Brahman',

Als ik niet op klare wijze de betekenis ken

Van de woorden daarin, leg het mij uit, O Heer.

गुरुवाच।

सत्यमाह भवानत्र विगानं नैव विद्यते।

हेतुः पदार्थबोधो हि वाक्यार्थावगतेरिह ॥ १० ॥

gururuvāca |

satyamāha bhavānatra vigānaṁ naiva vidyate |

hetuḥ padārthabodho hi vākyaārthāvagateriha || 10||

guru: de leraar; *uvāca:* spreekt:

satyam: de waarheid; *āha:* heb gezegd; *bhavān:* jij; *vigānam:* twee meningen; *atra iha:* over deze aangelegenheid; *na eva vidyate:* er zijn geen; *hetuḥ:* de oorzaak; *pada-artha bodhoḥ:* (dat) een begrip van de betekenissen van woorden (in een zin); *hi:* is zeker; *vākya-arthā-vagateriha:* van het begrip van een zin bevattende deze woorden.

10. De leraar antwoordt:

Jij sprak de waarheid, dat de kennis

Van de betekenis van woorden in een zin

Bepalend is voor het begrijpen van de betekenis van die zin.

Er kunnen hierover geen twee meningen bestaan.

अन्तःकरणतद्वृत्तिसाक्षिचैतन्यविग्रहः ।

आनन्दरूपः सत्यः सन्किं नात्मानं प्रपद्यसे ॥ ११ ॥

antaḥkaraṇatadvṛttisākṣicaityanyavigrahaḥ |

ānandarūpaḥ satyaḥ sankiṁ nātmānaṁ prapadyase || 11||

antaḥkaraṇa: het interne orgaan; *tadvṛtti*: zijn modificaties; *sākṣi*: getuige; *caitanya*: bewustzijn; *vigrahaḥ*: belichaming van; *ānandarūpaḥ*: gelukzaligheid; *satyaḥ*: bestaan; *san*: die zijn; *kiṁ*: waarom (jij); *na*: niet; *ātmānaṁ*: jijzelf; *prapadyase*: erkent.

11. Waarom ken je jezelf niet¹?

Jij bent een belichaming van

Bewustzijn, bestaan en gelukzaligheid²,

De getuige van de geest³ en de veranderingen daarin⁴.

¹ Vanaf dit vers tot vers 27 legt de Leraar de betekenis van het woord 'Gij' uit. Alleen door het kennen van de betekenis van dit woord kan de uitspraak 'Dat zijt Gij' worden begrepen waarna bevrijding onmiddellijk volgt. De indirecte betekenis van Gij is bestaan, bewustzijn en gelukzaligheid.

² Deze drie staan voor een ondeelbare entiteit.

³ Geest of het interne orgaan; Zie *Vivekacūḍamaṇi* 93-94: "Het interne orgaan (*antaḥkaraṇa*), [hoewel enkelvoudig] heet ook *manas*, *buddhi*, ego (*ahaṁkāra*) en *citta*, afhankelijk van zijn modificatie en de overeenkomstige functie die het bekleedt. Wanneer het de functie aanneemt van voorstelling en analyse (pro's en contra's van objecten) (*saṁkalpa-vikalpana*) heet het *manas*. *Buddhi* is zijn eigenschap om het waarheidsgehalte van objecten te bepalen (*padārtha*). Het heet ego (*ahaṁkāra*) wanneer het zich met het lichaam identificeert als zijn eigen Zelf. Het heet *citta* als het zich verenigt met het object van zijn verlangen (*Citta* vertegenwoordigt hier de herinneringen die in het causale vlak van het persoonlijke bewustzijn zijn opgeslagen. Een herinnering ontvouwt zich als de verschijning van een neiging of aanleg. Een ruimere betekenis van *citta* is het persoonlijke bewustzijn, de drager van *antaḥkaraṇa*)."

⁴ Verandering of modificatie: Hier wordt het gebruikt voor de betekenis van het Sanskrit woord *vṛtti*, dat afgeleid is van de wortel *vṛt*, 'bestaan'. *Vṛtti* is dus een wijze van bestaan. Als we de manieren waarop iets bestaat bekijken, kunnen wij de wijzigingen, toestanden, werkzaamheden of functies daarvan in ogenschouw nemen. Al deze bijbetekenissen zijn opgesloten in de betekenis van *vṛtti*, dat voor wijzigingen of wijzen van functioneren staat. Illustratieve voorbeelden hiervan zijn: goud dat afhankelijk van zijn wijziging en functie armband, ring enz. wordt genoemd, en water dat zich als sneeuw, hagel, zee enz. manifesteert.

सत्यानन्दस्वरूपं धीसाक्षिणं बोधविग्रहम्। चिन्तयात्मतया नित्यं त्यक्त्वा देहादिगां धियम्॥ १२॥

*satyānandasvarūpaṁ dhīsākṣiṇaṁ bodhavigrahaṁ |
cintayātmatayā nityaṁ tyaktvā dehādigāṁ dhiyam || 12||*

satya-ananda-svarūpaṁ: die van de aard van bestaan en gelukzaligheid is; *dhī-sākṣiṇaṁ*: en de getuige van het intellect is; *bodha-vigrahaṁ*: op bewustzijn; *cintaya*: en mediteer; *ātmatayā*: als het Zelf; *nityam*: altijd: *tyaktvā*: geef op!; *deha-adi-gām*: van (de eenzelveheid van het Zelf) en het lichaam enz.; *dhiyam*: de misvatting.

- 12. Geef de misvatting van de identificatie van het Zelf
Met het lichaam enz.¹ op, en besef onafgebroken
Dat je bewustzijn, bestaan en gelukzaligheid bent,
De getuige van het intellect².**

¹ Het lichaam, de zinnen, de geest (*manas*, het denkvermogen), het intellect (*buddhi*) en de levenskracht (*prāṇa*).

² *Buddhi*: het is het onzuivere intellect dat zich de eenzelveheid van het Zelf met het lichaam verbeeldt. Zie *Vivekacūḍamaṇi* 354: "Alle vormen van verbeelding als 'jij', 'ik', 'dit' (*tvamahamidamitīyaṁ*) zijn het gevolg van onzuiverheid van het intellect (*buddhidoṣāt*)." en 360: "De ware aard van het Zelf (*paramātmān*) is uiterst subtiel en kan niet worden gevat door het naar buiten gerichte (grove) denken (*sthūladṛṣṭya*). Het is alleen toegankelijk voor edelmoedigen met het zuiverste intellect (*buddhi*) die door het beoefenen van *samādhi* een buitengewoon fijne staat hebben bereikt."

रूपादिमान्यतः पिण्डस्ततो नात्मा घटादिवत्।
वियदादिमहाभूतविकारत्वाच्च कुम्भवत्॥ १३॥

*rūpādimānyataḥ piṇḍastato nātmā ghaṭādivat |
viyadādimahābhūtavikāratvācca kumbhavat || 13||*

rūpa-adi-mān: hebben van vorm, kleur enz.; *na*: is niet; *yataḥ*: zoals het is; *piṇḍastato*: het grofstoffelijk lichaam; *na*: niet; *ātmā*: het Zelf; *ghaṭādivat*: zoals potten en andere dingen; *viyad-ādi-mahā-bhūta-vikāratvāt*: omdat het een modificatie is van de ether enz., (de elementen); *kumbhavat*: zoals een kruik.

- 13. Het grofstoffelijke lichaam is niet het Zelf.**
Het bezit vorm, kleur enz. zoals een pot,
Ook omdat het bestaat uit modificaties van elementen
Zoals ether en andere elementen bij een kruik.

अनात्मा यदि पिण्डोऽयमुक्तहेतुबलान्मतः ।
करामलकवत्साक्षादात्मानं प्रतिपादय ॥ १४ ॥

*anātmā yadi piṇḍo'yamuktahetubalānmataḥ |
karāmalakavatsākṣādātmānaṁ pratipādaya || 14||*

anātmā: als niet het Zelf zijnde; *yadi*:als; *piṇḍaḥ*: grofstoffelijk lichaam; *ayam*: dit; *ukta-hetu-balāt*; door deze sterke bewijsgronden; *mataḥ*: wordt aangenomen; *kara-āmalakavat*: als een vrucht in je handpalm; *sākṣāt*: direct; *ātmānam*: het Zelf; *pratipādaya*: toon alstublieft aan.

14. [De leerling zegt:]

Indien op basis van deze argumenten

Het stoffelijke lichaam als het niet-Zelf wordt aanvaard,

Toon mij dan alstublieft, het Zelf direct,

Als een vrucht in je handpalm.

घटद्रष्टा घटाद्भिन्नः सर्वथा न घटो यथा।
देहद्रष्टा तथा देहो नाहमित्यवधारय ॥ १५ ॥

*ghaṭadraṣṭā ghaṭādbhinnah sarvathā na ghaṭo yathā |
dehadraṣṭā tathā deho nāhamityavadhāraya || 15||*

ghaṭ-draṣṭā: ziener van een kruik; *ghaṭaḥ*: het, die; *ādbhinnah*: verschillend van; *sarvathā*: in alle opzichten; *na*: en door niets anders (vereenzelvigd met); *ghaṭo*: dit, deze; *yathā*: zoals; *deha-draṣṭā*: de ziener van dit stoffelijk lichaam; *tathā*: zo; *deha*: het lichaam; *na*: (ben) niet; *aham*: ik; *iti*: dit; *avadhāraya*: vergewis.

15. [De leraar zegt:]

Zoals de waarnemer van een kruik

In alle opzichten verschillend is van de kruik,

Moet je weten dat jij, de waarnemer¹ van het lichaam,

Niet dat lichaam bent.

¹ De getuige.

एवमिन्द्रियदृग्नाहमिन्द्रियाणीति निश्चिनु।
मनोबुद्धिस्तथा प्राणो नाहमित्यवधारय ॥ १६ ॥

evamindriyadr̥śnāhamindriyāṇīti niścīnu |
manobuddhistathā prāṇo nāhamityavadhāraya || 16||

evam: op deze wijze; *indriya-dr̥k:* de ziener van de zinnen; *na:* maar niet
aham: ik ben; *indriyāṇi:* de zinnen; *iti niścīnu:* kom tot de conclusie; *manas:*
de geest, het denkvermogen; *buddhi:* het intellect; *tathā:* noch; *prāṇa:* de
levenskracht; *na:* niet; *aham:* ik ben; *iti:* dit; *ayavadhāraya:* kom tot de
conclusie.

- 16. Stel op dezelfde wijze ook vast dat je**
De waarnemer van de zinnen bent en niet de zinnen zelf.
Wees er ook zeker van dat je noch de geest bent
Noch het intellect, noch de levenskracht¹.

¹ Na het aantonen dat het stoffelijk lichaam niet het Zelf is, vraagt de Leraar de leerling te beseffen dat het subtiele lichaam, bestaande uit de zinnen, de geest, het intellect en de levenskracht, evenmin het Zelf is.

संघातोऽपि तथा नाहमिति दृश्यविलक्षणम्।
द्रष्टारमनुमानेन निपुणं सम्प्रधारय ॥ १७ ॥

*saṁghāto'pi: tathā nāhamiti dṛśyavilakṣaṇam |
draṣṭāramanumānena nipuṇam sampradhāraya || 17||*

saṁghā-taḥ-api: ook de combinatie (van de stoffelijke en subtiële lichamen);
tathā: op dezelfde wijze (stel vast); *na:* niet; *aham:* Ik ben; *iti:* op deze wijze;
dṛśya-vilakṣaṇam: wiens natuur verschillend is van het geziene (het object);
draṣṭāram: van de ziener (het Zelf); *anumānena:* door middel van gevolgtrekking; *nipuṇam:* op kiene wijze; *sampradhāraya:* wees er zeker van.

- 17. Overtuig jezelf dat je ook geen combinatie bent**
Van de stoffelijke en subtiële¹ lichamen,
En stel ook nauwkeurig vast door gevolgtrekking
Dat jij, de Ziener, verschillend bent van het geziene.

¹ Zie *Vivekacūḍamaṇi* 96: "Het subtiële lichaam (de stad van de acht samenstellende delen, (*puryaṣṭaka*)) bestaat uit: (1) de groep van vijf organen van handelen (het stem-orgaan, de handen, de benen en de organen van uitscheiding en voortplanting), (2) de groep van vijf organen van waarnemen (oren, ogen, huid, neus en tong), (3) de groep van vijf levenskrachten (*prāṇa*, *apāna*, *vyāna*, *udāna*, en *samāna*), (4) de vijf subtiële elementen (aarde, water, vuur, lucht en ether), (5) de vier modificaties van het interne orgaan (*manas*, *buddhi*, *ahaṁkāra*, en *citta*), en (6) onwetenschap (*avidyā*), (7) begeerte (*kāma*) en (8) handeling (*karma*)."

देहेन्द्रियादयो भावा हानादिव्यापृतिक्षमाः ।
यस्य सन्निधिमात्रेण सोऽहमित्यवधारय ॥ १८ ॥

dehendriyādayo bhāvā hānādivyāpṛtikṣamāḥ |
yasya sannidhimātreṇa so'hamityavadhāraya || 18||

deha-indriya-ādayaḥ: zoals het lichaam, de zinnen enz.; *bhāvāḥ*: inerte, onbezielde, zich niet bewust zijnde entiteiten; *hāna-ādi-vyāpṛti-kṣamāḥ*: zijn in staat te functioneren door middel van instemming en verwerping; *yasya sannidhi-mātreṇa*: door wiens nabijheid; *saḥ*: Hij; *aham*: Ik ben; *iti*: dit; *ayavadhāraya*: kom tot de conclusie.

**18. Ken jezelf als het Ene, door wiens nabijheid alleen
Onbezielde entiteiten¹ als het lichaam en de zinnen
Kunnen functioneren door middel van
Instemming en verwerping.**

¹ Onbewust, inert of onbezield: entiteiten die zelf geen bewustzijn hebben en niet uit zichzelf kunnen functioneren. Het is de reflectie van het Zelf waardoor zij bewust lijken en dus kunnen functioneren. Het Zelf is altijd de ziener (getuige), puur bewust-zijn en houdt nimmer op te bestaan. Het bestaat uit zichzelf alleen en is nimmer een werktuig of kenmerk. Het is daarom, werkelijk. Het ego, lichaam enz., waar het Zelf getuige van is, hebben uit zichzelf geen bewustzijn en danken hun bestaan aan het Zelf en hun aard bestaat altijd uit kenmerken. Ze zijn verder veranderlijk en vergankelijk.

अनापन्नविकारः सन्नयस्कान्तवदेव यः ।

बुद्धादींश्चालयेत्प्रत्यक् सोऽहमित्यवधारय ॥ १९ ॥

*anāpannavikārah sannayaskāntava: deva yah |
buddhyādīmścālayetpratyak so'hamityavadhāraya || 19||*

anāpannavikārah san: onveranderlijk van aard; *ayaskāntavat eva:* als een magneet het ijzer; *yah:* wie; *buddhyādī:* het intellect enz.; *cālayet:* in beweging zet; *pratyak:* binnenste, het meest innerlijke; *sah:* Hij, Hem; *aham:* Ik ben; *iti ayavadhāraya:* stel dat vast, wees er overtuigd van.

- 19. Wees er krachtig van overtuigd dat je één bent
Met het onveranderlijke binnenste Zelf,
Dat het intellect enz. tot beweging brengt
Zoals een magneet een ijzeren voorwerp.**

अजडात्मवदाभान्ति यत्सान्निध्याज्जडा अपि।
देहेन्द्रियमनःप्राणाः सोऽहमित्यवधारय ॥ २० ॥

*ajadātmapadābhānti yatsānnidhyājjaḍā api |
dehendriyamanahprāṇāḥ so'hamityavadhāraya || 20||*

ajadātmapadā: als het Zelf bewust zijn; *ābhānti*: schijnen, zich voordoen, lijken; *yatsānnidhyāt*: door wiens nabijheid; *jaḍā api*: hoewel onbewust, inert; *deha-indriya-manah-prāṇāḥ*: het lichaam, de zinnen, de geest en de levenskracht; *saḥ*: Hij; *aham*: Ik ben; *iti avavadhāraya*: stel dat vast, wees er overtuigd van.

**20. Weet: Ik ben Hem, door wiens nabijheid
Niet-bewuste entiteiten zoals het lichaam,
De zinnen, de geest en de levenskracht
Toch bewust schijnen te zijn als het Zelf¹.**

¹ Het is het Zelf, puur bewustzijn alleen, dat het lichaam, de zinnen, de geest en de levenskracht bewust schijnen te maken, zoals vuur dat een stuk ijzer heet doet lijken.

अगमन्मे मनोऽन्यत्र साम्प्रतं च स्थिरीकृतम्।
एवं यो वेत्ति धीवृत्तिं सोऽहमित्यवधारय ॥ २१ ॥

*agamanme mano'nyatra sāmpratam ca sthīrīkṛtam |
evam yo veti dhīvṛttiṁ so'hamityavadhāraya || 21||*

agamat: ging; *me:* mijn; *manah:* geest, denken; *ayatra:* elders; *sāmpratam:* nu; *ca:* en; *sthīrīkṛtam:* hij is tot rust gebracht; *eva:* zoals; *yaḥ:* wie; *vetti:* weet; *dhīvṛttiṁ:* de functies van het intellect; *saḥ:* Hij; *aham:* Ik ben; *iti ayavadhāraya:* stel dat vast, wees er overtuigd van.

**21. Weet: Ik ben Hem, het Ene bewustzijn dat het Zelf is,
Dat de wijzigingen in het intellect verlicht
Zoals 'mijn gedachten gingen naar elders
Maar ze zijn nu tot rust gebracht.'**

स्वप्नजागरिते सुप्तिं भावाभावौ धियां तथा ।
यो वेत्त्यविक्रियः साक्षात्सोऽहमित्यवधारय ॥ २२ ॥

*svapna-jāgarite suptim bhāvābhāvau dhiyām tathā |
yo vettyavikriyaḥ sākṣātso'hamityavadhāraya || 22||*

svapna-jāgarite: droom - waken; *suptim* (en) diepe slaap; *bhāva-abhāvau*: het verschijnen en verdwijnen; *dhiyām*: van het intellect; *tathā*; en ook; *yaḥ*: wie; *vetti*: weet; *avikriyaḥ*: onveranderlijk van aard; *sākṣāt*: (en) direct gekend; *sah*: Hij; *aham*: Ik ben; *iti ayavadhāraya*: stel dat vast, wees er overtuigd van.

**22. Weet: Ik ben Hem, het Ene onveranderlijke Zelf,
Dat direct wordt gekend, en dat
Het verschijnen en verdwijnen van het intellect verlicht,
En de drie staten van dromen, waken en slaap¹.**

¹ Hier wordt aangetoond dat het Zelf verschillend is van de drie staten van dromen, waken en slaap, en dat Het ook verschillend is van het intellect.

घटावभासको दीपो घटादन्यो यथेष्ट्यते।
देहावभासको देही तथाहं बोधविग्रहः ॥ २३ ॥

*ghaṭāvabhāsako dīpo ghaṭādanyo yatheṣṭyate |
dehāvabhāsako dehī tathāhaṁ bodhavigrahaḥ || 23||*

ghaṭa-avabhāsakaḥ: dat een kruik verlicht; *dīpoḥ*: een lamp; *ghaṭāt anyah*: als verschil-lend van dat; *yathā*: zoals; *iṣyate*: wordt aanvaard; *deha-avabhāsakaḥ*: de verlichter van het lichaam (ben verschillend van het lichaam); *dehī*: het Zelf; *tatha*: zo; *aham*: Ik; *bodha-vigrahaḥ*: Bewustzijn Zelf.

- 23. Jij bent het Zelf, een belichaming van puur bewustzijn,
Dat het lichaam verlicht en er daarom geheel verschillend van is,
Zoals een lamp die verschillend is
Van de pot die hij verlicht¹.**

¹ De lichtbron en het verlichte moeten noodzakelijkerwijze verschillend van elkaar zijn. Zo ook het Zelf en het niet-Zelf.

पुत्रवित्तादयो भावा यस्य शेषतया प्रियाः ।
द्रष्टा सर्वप्रियतमः सोऽहमित्यवधारय ॥ २४ ॥

*putravittādayo bhāvā yasya śeṣatayā priyāḥ |
draṣṭā sarvapriyatamaḥ so'hamityavadhāraya || 24||*

putra-vitta-adayaḥ: zoals weelde, kinderen enz.: *bhāvā*: personen en dingen; *yasya śeṣatayā*: omwille van hen; *priyāḥ*: lief, dierbaar; *draṣṭa*: ziener, waarnemer; *sarpvapriyatamaḥ*: de meest geliefde van allen; *saḥ*: Hij; *aham*: Ik ben; *iti ayavadhāraya*: stel dat vast, wees er overtuigd van.

**24. Vergewis je van het feit dat je één bent
Met de Ziener, het meest dierbare van alles,
Omwille van wie personen en dingen,
Zoals kinderen en weelde, dierbaar zijn.¹**

¹ *Bṛhadāraṇyaka Upaniṣad*: IV-v-6: “Yājñavalkya zei tegen zijn echtgenote Maitreyī: “Zie, niet omwille van de echtgenoot is de echtgenoot dierbaar, maar omwille van het Zelf is de echtgenoot dierbaar”, “niet omwille van weelde is weelde dierbaar, maar omwille van het Zelf is weelde dierbaar”, “niet omwille van iets is dat ding dierbaar, maar omwille van het Zelf is dat ding dierbaar” enz.

Ook: *Bṛhadāraṇyaka Upaniṣad* I-iv-8: "Dit Zelf is nader dan al het andere; dierbaarder dan een zoon, dierbaarder dan rijkdom, dierbaarder dan wat ook. Indien een mens iets dierbaarder dan het Zelf noemt, zeg hem dan dat hij verliezen zal wat hem dierbaar is; alleen het Zelf is dierbaar. Daarom moet men over het Zelf alleen mediteren. Wie over het Zelf alleen mediteert zal het nooit verliezen."

परप्रेमास्पदतया मा न भूवमहं सदा।
 भूयासमिति यो द्रष्टा सोऽहमित्यवधारय ॥ २५ ॥

parapremāspadatayā mā na bhūvamahaṁ sadā |
bhūyāsamiti yo draṣṭā so'hamityavadhāraya || 25||

para-premāspadatayā: het object van allerhoogst liefde; *mā na bhūvam ahaṁ*: betreffende die naar wie het grootste verlangen naar uitgaat van 'Mag Ik nimmer ophouden te bestaan'; *sadā bhūyāsam iti*: mag Ik altijd zijn; *jaḥ*: (verbindingswoord); *draṣṭā*: de ziener; *saḥ*: Hij; *aham*: Ik ben; *iti ayava-dhāraya*: stel dat vast, wees er overtuigd van.

- 25. Vergewis je van het feit dat je één bent**
Met de Ziener naar wie de grootste hunkering uitgaat:
'Mag Ik altijd het object van het meest dierbare zijn
En nooit ophouden te bestaan'.¹

¹ De verzen 24 en 25 laten het onderscheid tussen het Zelf en niet-Zelf zien door het tonen dat het Zelf het meest dierbare van alles is. Andere dingen komen op de tweede plaats, alleen voor zover ze een doelstelling van ons dienen.

यः साक्षिलक्षणो बोधस्त्वंपदार्थः स उच्यते।
साक्षित्वमपि बोद्धृत्वमविकारितयात्मनः ॥ २६ ॥

*yaḥ sākṣilakṣaṇo bodhastvaṃpadārthaḥ sa ucyate |
sākṣitvamapi boddhṛtvamavikāritayātmanaḥ || 26||*

yaḥ sākṣilakṣaṇaḥ: dat van de aard van getuige is; *bodhaḥ*: bewustzijn: *tvam-padārthaḥ*: wat met het woord 'Gij' wordt bedoeld; *saḥ ucyate*: is; *sākṣitvam*: de getuigende kracht; *api*: is weer; *boddhṛtvam*: het vermogen tot kennen; *avikāritayā*: als iemand vrij van alle veranderingen; *ātmanaḥ*: van de kant van het Zelf.

**26. Bewustzijn, dat zich als de getuige manifesteert,
Is wat met het woord 'Gij' wordt bedoeld.
Geheel vrij van veranderingen is zelfs getuige zijn¹
Niets anders dan de verlichtende kracht van het Zelf.**

¹ Alle dingen zijn aan de getuige opgelegd die geheel vrij van handelen is. Zoals de zon verlicht Hij hen. Deze verlichting wordt 'kennen' genoemd. In dit vers hebben de woorden 'getuige zijn' (*tvampadārthaḥ*) en 'kennen' (*boddhṛtvam*) dezelfde betekenis.

देहेन्द्रियमनःप्राणाहङ्कृतिभ्यो विलक्षणः।
प्रोज्झिताशेषझावविकारस्त्वंपदाभिधः ॥ २७ ॥

*dehendriyamanahprāṇāhaṅkṛtibhyo vilakṣaṇaḥ |
projjhitaśeṣaṣāḍbhāvavikārastvampadābhidhaḥ || 27*

deha-indriya manah-prāṇa-ahaṅkāra-tibhyaḥ: van het lichaam, de zinnen, de geest, de levenskracht en het ego (doenerschap); *vilakṣaṇaḥ*: is geheel verschillend; *projjhita-aśeṣa-ṣaḍ-bhāva-vikāraḥ*: en absoluut vrij is van de zes veranderingen waar alle niet-bewuste dingen aan zijn onderworpen; *tvampada-abhidhaḥ*: Wat met het woord 'Gij' wordt bedoeld.

- 27. Wat het woord 'Gij' beduidt is geheel verschillend¹
Van het lichaam, de zinnen, de geest, de levenskracht en het ego²
En is absoluut vrij van de zes wijzigingen van bestaan³
Waar alle niet-bewuste dingen aan zijn onderworpen.⁴**

¹ Wanneer in de touw-slang metafoor het touw als verschillend van de slang wordt gekend, verdwijnt de misvatting dat het touw een slang is en hiermede wordt de onwerkelijkheid van de slang geweten. De slang is noch in het touw noch elders, dus hij kan niet werkelijk zijn. Op dezelfde wijze, wanneer het lichaam, de zinnen, de geest, de levenskracht en het ego worden ontkend en het Zelf wordt gekend als verschillend daarvan, wordt hun onwerkelijkheid onmiddellijk onderkend.

² Het Zelf dient in deze verzen op zeer nauwkeurige wijze onderscheiden te worden van het niet-Zelf. Veel is dan bereikt als men doordrongen hiervan is.

³ De zes wijzigingen van bestaan zijn: (1) Waarneembaar bestaan, (2) Geboorte, (3) Groei, (4) Veranderingen ondergaan, (5) Verval, (6) Dood.

⁴ Hier eindigt het onderscheid maken tussen het Zelf en het subtiële lichaam dat met vers 16 was begonnen. Dit onderscheid moet zeer helder zijn alvorens men poogt de uitspraak 'Dat zijt Gij' te begrijpen.

त्वमर्थमेवं निश्चित्य तदर्थं चिन्तयेत्पुनः ।
अतद्व्यावृत्तिरूपेण साक्षाद्विधिमुखेन च ॥ २८ ॥

tvamarthamevaṁ niścītya tadarthaṁ cintayetpunaḥ |
atadvyāvṛttirūpeṇa sāksādvīdhimukheṇa ca || 28||

tvam-artham: wat met het woord 'Gij' bedoeld wordt; *evam*: dus; *niścītya*: vaststellen; *tad-artham*: wat met het woord 'Dat' bedoeld wordt *cintayet-punaḥ*; men moet weer nagaan; *atadvyāvṛtti-rūpeṇa*: door gebruik van ontkenning van wat anders is dan 'Dat' (Brahman); *sāksāt-vidhi-mukheṇa*: direct in de positieve methode; *ca*: en ook;

**28. Nadat op deze wijze de betekenis van het woord 'Gij' is begrepen
Moet men de betekenis van het woord 'Dat' nagaan,
Door ontkenning van dat wat anders is dan Brahman¹
En ook volgens de directe bevestigende methode².**

¹ In de *Upaniṣhads* wordt deze methode van ontkenning als 'niet dit, niet dit' beschreven. Alleen dat wat aan Brahman werd opgelegd, en daarom onwettelijk is, wordt ontkend. Een voorbeeld van de methode van negatie van wat niet Brahman is is in de *Bṛhadāraṇyaka Upaniṣhad* aangeleverd:

II-iii-6: Daarom nu de beschrijving (van Brahman): 'Niet dit, niet dit'. Omdat er geen andere meer geschikte omschrijving is dan dit: 'Niet dit'.

III-ix-26: "Dit Zelf is Dat wat omschreven is als 'Niet dit, niet dit'. Het is onwaarneembaar omdat Het nimmer is waargenomen, niet onderhevig aan verval omdat Het nimmer vervalt, ongebonden omdat Het nimmer gebonden is, ongeketend omdat Het nimmer pijn voelt en aan letsel lijdt."

Zie ook *Upadeśa Sāhasrī* 18.21: "Deze oplegging (van het ego aan Brahman) wordt ontkend, alsof daarmee iets wordt verkregen, met de woorden 'niet dit, niet dit'. Bovendien is geen bevel op basis van opleggingen steekhoudend.

² Een voorbeeld van de direct bevestigende methode wordt aangeleverd door uitspraken als 'Brahman is Bestaan, bewustzijn, gelukzaligheid'. Zie *Taittirīya Upaniṣhad* 2.1 "Hij die Brahman kent als de werkelijkheid (*satya*), als kennis (*jñāna*), als de grenzeloze (*ananta*), verborgen in de spelonk van het hart en in de hoogste hemel, Hij verkrijgt alles wat Hij wenst, tezamen met Brahman".

निरस्ताशेषसंसारदोषोऽस्थुलादिलक्षणः । अदृश्यत्वादिगुणकः पराकृततमोमलः ॥ २९ ॥

*nirastāśeṣasaṃsāradoṣo'sthulādilaṅgaṇaḥ |
adr̥śyatvādiguṇakaḥ parākṛtatamomalaḥ || 29||*

nirasta-aśeṣas-aṃsāra-doṣaḥ: Het Wezen dat absoluut vrij is van alle onzuiverheden van hergeboorten; *asthula-adi-lakṣaṇaḥ*: die (in de *Upaniṣhads*) als 'niet grof' enz. is omschreven; *adr̥śyatva-adi guṇakaḥ*: die geen aanwijsbare (zichtbare) hoedanigheden heeft; *parākṛta-tamaḥ-malaḥ*: die de duisternis van onwetendheid overstijgt.

- 29. Dat wat absoluut vrij is van elke smet van hergeboorten,
En wat (in de *Upaniṣhads*) als 'niet grof' enz.¹ is omschreven,
Wat geen aanwijsbare kenmerken² heeft
En verheven is boven duisternis³ en onwetendheid⁴,**

¹ *Brhadāranyaka Upaniṣhad III-viii-8*: "Het is niet grof, noch fijn, niet kort, noch lang, niet gloeiend (als vuur), niet hechtend (als water), zonder schaduw en duisternis, geurloos, smaakloos, zonder oog en oor enz."

² *Muṇḍaka Upaniṣhad I.1.6*: "Van datgene wat niet tastbaar is, geen antecedent heeft, noch kleur, ogen oren, handen, voeten; van datgene wat overal prevaleert, onmeetbaar klein, vanzelfsprekend, onverwoestbaar, altijd levend is; van datgene wat de wijzen met de naam Wezensbron aanduiden."

³ Zie Bhagavad Gītā 8.9: "Hij, die zijn geest richt op de Almachtige, Alwetende, Heerser over het Al, die ook kleiner is dan het kleinste, die het Al schraagt, van onvoorstelbare vorm of gestalte is, stralend gelijk de zon en boven alle duisternis verheven."

⁴ Dit vers illustreert de ontkennende, negatieve, methode. Het volgende vers illustreert de bevestigende, positieve, methode.

निरस्तातिशयानन्दः सत्यप्रज्ञानविग्रहः ।
सत्तास्वलक्षणः पूर्ण परमात्मेति गीयते ॥ ३० ॥

*nirastātiśayānandaḥ satyaprajñānavigrahaḥ |
sattāśvalakṣaṇaḥ pūrṇa paramātmēti gīyate || 30||*

nirasta-atīśaya-anandaḥ: voorbij dat is er geen grotere heerlijkheid, gelukzaligheid; *satya-prajñā-anavigrahaḥ*: dat wat de belichaming van bestaan en kennis is; *sattā-sva-lakṣaṇaḥ*; en dat als bestaan wordt omschreven; *pūrṇa*: en alles doordringend; *param-ātmā iti*: als het Universele Zelf; *gīyate*: staat bekend.

**30. Dat wat geen groter heerlijkheid kent dan Zichzelf,
De belichaming van bestaan-kennis¹ [-puur bewustzijn],
En wat omschreven wordt als 'Bestaan'² [is de betekenis van 'Dat'],
Het alles doordringende Wezen, bekend als het Universele Zelf.**

¹ *Taittirīya Upaniṣhad 2.1*: "Hij die Brahman kent als de werkelijkheid (*satya*), als kennis (*jñāna*), als de grenzeloze (*ananta*), verborgen in de spelonk van het hart en in de hoogste hemel, Hij verkrijgt alles wat Hij wenst, tezamen met Brahman".

² *Chāndogya Upaniṣhad 6.2.1*: "In den beginne was er alleen Wezen, één zonder tweede. Sommigen zeggen dat er niets was, hoegenaamd niets; dat alles uit niets is voortgekomen."

सर्वज्ञत्वं परेशत्वं तथा सम्पूर्णशक्तिता ।
वेदैः समर्थ्यते यस्य तद्ब्रह्मेत्यवधारय ॥ ३१ ॥

*sarvajñatvaṁ pareśatvaṁ tathā sampūrṇaśaktitā |
vedaiḥ samarthyate yasya tadbrahmetyavadhāraya || 31||*

sarvajñatvam: alwetendheid; *para-īśatvam*: opperste heerschapp; *tathā*: zo; *sampūrṇa-śaktitā*: almachtigheid; *vedaiḥ*: door de Veda's; *samarthyate*: worden geschraagd, gedragen; *yasya*: wiens; *tat*: Dat; *brahma-iti*: Brahman is; *avadhāraya*: vergewis je.

31. Weet, dat Brahman
Alwetend¹, Almachtig²
En de Opperste Heer³ van allen is,
Zoals door de Veda's verkondigd.

¹ *Muṇḍaka Upaniṣhad 1.1.9* "Uit Hem die alwetend is, die de kenner is van alles, wiens discipline kennen is, komt deze Brahman, naam en voedsel tot bestaan."

² *Śvetāśvatara Upaniṣhad 6.8*: "Geen handeling of orgaan van Hem is te vinden; noch gelijke noch een meerdere van Hem is gezien. Zijn grote kracht is onthuld verscheiden te zijn. En de werking van zijn intelligentie en kracht is natuurlijk."

³ *Brhadāranyaka Upaniṣhad III.viii.9*: "Onder het machtige gezag van dit onveranderlijke, O Gargi, worden de zon en maan op hun plek gehouden; onder het machtige gezag van dit onveranderlijke, O Gargi, behouden hemel en aarde hun plaats; onder het machtige gezag van dit onveranderlijke, O Gargi, worden momenten, uren, dagen en nachten, maanden, seizoenen en jaren op hun betrekkelijke plaats gehouden; onder het machtige gezag van dit onveranderlijke, O Gargi, enz."

यज्ज्ञानात्सर्वविज्ञानं श्रुतिषु प्रतिपादितम्।
मृदाद्यनेकदृष्टान्तैस्तद्ब्रह्मेत्यवधारय ॥ ३२ ॥

*yajjñānātsarvavijñānaṁ śrutiṣu pratipāditam |
mṛdādyanekadr̥ṣṭāntaistadbrahmetyavadhāraya || 32||*

yat-jñānāt: door het kennen van dat; *sarvavijñānam:* alles wordt gekend; *śrutiṣu:* in de śruti's; *pratipāditam:* het is bewezen, aangetoond; *mṛt-ādi-anekah-dr̥ṣṭāntai:* door middel van verschillende voorbeelden van aarde enz.; *tad:* Dat; *brahma iti:* Brahman is; *avadhāraya:* vergewis je.

**32. Weet: Dát is Brahman wat in de Veda's¹ is uitgelegd
Door middel van voorbeelden zoals klei²,
En door het kennen waarvan
Alles wordt gekend³.**

¹ De *Upaniṣhads*.

² *Chāndogya Upaniṣhad* 6.1.4 'Door een brok klei te kennen, kent ge alle dingen die van klei gemaakt zijn; zij verschillen als het ware in taal en in naam, daar zij geen andere realiteit bezitten dan hun klei.'

6.1.5. 'Door één klompje goud te kennen, kent ge alle dingen die van goud gemaakt zijn; zij verschillen van elkaar als het ware in taal en naam, daar zij geen andere realiteit bezitten dan hun goud.'

6.1.6: 'Door één stukje ijzer te kennen, kent ge alle dingen die van ijzer gemaakt zijn; zij verschillen van elkaar als het ware in taal en naam, daar zij geen andere realiteit bezitten dan ijzer.'

³ *Bṛhadāranyaka Upaniṣhad* IV.v.6: "Maitreyi! Dit Zelf verdient het om gezien en gehoord te worden, erover te denken en te mediteren. Wanneer dit Zelf gezien, gehoord, overdacht, gekend wordt, dan wordt alles gekend."

Zie ook *Bhagavad Gītā* VII,2: "Ik zal u deze wijsheid en kennis openbaren en wanneer ge u die hebt eigen gemaakt, blijft er verder niets te weten over.

यदानन्त्यं प्रतिज्ञाय श्रुतिस्तत्सिद्धये जगौ ।
तत्कार्यत्वं प्रपञ्चस्य तद्ब्रह्मेत्यवधारय ॥ ३३ ॥

*yadānanyam pratijñāya śrutistatsiddhaye jagau |
tatkāryatvam prapañcasya tadbrahmetyavadhāraya || 33||*

yat ānanyam: wiens grenzeloosheid; *pratijñāya*: na te hebben voorgesteld;
śrutaḥ: geschriften, śruti, de Veda's; *tat-siddhaye*: om te demonstreren; *jagau*:
noemen; *tat-kāryatvam*: zijn modificatie te zijn; *prapañcasya*: het universum;
tat: Dat; *brahma*: iti: Brahman is; *avadhāraya*: vergewis je.

**33. Weet: Dát is Brahman,
Wat de Veda's als grenzeloos¹ stellen,
En verwijzend naar het universum
Als zijn effect², deze stelling staven.**

¹ *Taittirīya Upaniṣhad 2.1*: "Hij die Brahman kent als de werkelijkheid (*satya*), als kennis (*jñāna*), als de grenzeloze (*ananta*), verborgen in de spelonk van het hart en in de hoogste hemel, Hij verkrijgt alles wat Hij wenst, tezamen met Brahman".

² *Taittirīya Upaniṣhad 2.1* (vervolg): "Uit het Zelf kwam ether, uit ether lucht, uit lucht water, uit water aarde, uit aarde plantenleven, uit plantenleven voedsel, uit voedsel de mens."

विजिज्ञास्यतया यच्च वेदान्तेषु मुमुक्षुभिः ।
समर्थ्यतेऽतियत्नेन तद्ब्रह्मेत्यवधारय ॥ ३४ ॥

*vijijñāsyatayā yacca vedānteṣu mumukṣubhiḥ |
samarthyate'tiyatnena tadbrahmetyavadhāraya || 34||*

vijijñāsyatayā: als het object, doelwit van onderzoek, zoektocht; *yacca*: die is; *vedānteṣu*: in de *Upaniṣhads*; *mumukṣubhiḥ*: van de zijde van hen die naar bevrijding verlangen; *samarthyate*: vastleggen, vestigen, benoemen; *atiyatnena*: zeer zorgvuldig, nauwkeurig; *tat*: Dat; *brahma iti*: Brahman is; *avadhāraya*: vergewis je.

**34. Weet: Dát is Brahman, wat de *Upaniṣhads*
Zeer zorgvuldig hebben vastgesteld¹
Als het enige doelwit van de zoektocht
Van hen die naar bevrijding streven.**

¹ *Taittirīya Upaniṣhad 2.1*: "Hij die Brahman kent als de werkelijkheid (*satya*), als kennis (*jñāna*), als de grenzeloze (*ananta*), verborgen in de spelonk van het hart en in de hoogste hemel, Hij verkrijgt alles wat Hij wenst, tezamen met Brahman".

जीवात्मना प्रवेशश्च नियन्तृत्वं च तान् प्रति।
श्रूयते यस्य वेदेषु तद्ब्रह्मेत्यवधारय ॥ ३५ ॥

*jīvātmanā praveśaśca niyantr̥tvaṁ ca tān prati |
śrūyate yasya vedeṣu tadbrahmetyavadhāraya || 35||*

jīva-ātmanā praveśaḥ ca: als individuele ziel de schepping binnengetreden;
niyantr̥tvaṁ: bestuurder; *ca:* en; *tān prati:* en hun (zijn); *śrūyate yasya:* dat is
gehoord van; *vedeṣu:* in de Veda's; *tat:* Dat; *brahma iti:* Brahman is; *avadhā-*
raya: vergewis je.

**35. Weet: Dát is Brahman,
Wat in elk individueel schepsel
Is binnengetreden¹ en zijn bestuurder² werd,
Zoals door de Veda's verkondigd.**

¹ *Chāndogya Upaniṣhad* 6.3.2: "Dat goddelijke wezen dacht: 'Ik zal in de drie goden binnengaan - in vuur, water, voedsel. Ik zal hun niet alleen leven, maar ook namen en vormen geven.'"

Taittirīya Upaniṣhad 2.6: "Hij (de Opperste Ziel) dacht: 'Ik wilde dat Ik vele was; Ik zal me voortplanten.' En in de hitte van zijn meditatie schiep Hij alles; alles scheppende, trad Hij alles binnen; alles binnengaande, nam hij vorm aan, bleef evenwel vormloos; nam Hij grenzen aan, bleef evenwel grenzeloos; maakte Hij zich een tehuis bleef evenwel zonder tehuis; schiep kennis en onwetendheid; werkelijkheid, onwerkelijkheid, werd alles; daarom is alles werkelijkheid."

Zie ook *Bṛhadāraṇyaka Upaniṣhad* I.iv.7.

² *Bṛhadāraṇyaka Upaniṣhad* III.vii.3-23: "Hij die de aarde bewoont en toch daarbinnen is maar de aarde kent Hem niet, wiens lichaam de aarde is en die de aarde van binnenuit bestuurt, is de Binnenste Bestuurder, je eigen onsterfelijke Zelf." In de verzen 4 t/m 23 in deze *Upaniṣhad* is in plaats van 'aarde' respectievelijk water, vuur, ruimte, lucht, hemel, de zon, de kwartieren, de maan en de sterren, ether, duisternis, licht, alle wezens, de neus, het spraakorgaan, het oog, de oor, de geest (*manas*), de huid, het intellect en het voortplantingsorgaan genoemd.

कर्मणां फलदातृत्वं यस्यैव श्रूयते श्रुतौ ।
जीवानां हेतुकर्तृत्वं तद्वहेत्यवधारय ॥ ३६ ॥

karmaṇām phaladātṛtvaṁ yasyaiva śrūyate śrutau |
jīvānām hetukartṛtvaṁ tadbrahmetyavadhāraya || 36||

karmaṇām phaladātṛtva: als de geveer van de resultaten van de handelingen van mensen; *yasyaiva*: hetwelk is; *śrūyate*: gehoord van; *śrutau*: in de *Upa-niṣhads*; *jīvānā hetu-kartṛtvaṁ*: en als Eén de oorzaak is van alle handelingen uitgevoerd door de individuele zielen; *tat*: Dat; *brahma iti*: (Brahman) is: *avadhāraya*: vergewis je.

**36. Weet, dat de *Upaniṣhads* verkondigen dat Brahman
De enige Oorzaak is van alle handelingen
Die de individuele zielen verrichten¹,
En de Geveer is van de vruchten daarvan².**

¹ *Brahma Sūtra* 3.2.33: "Het individuele 'ik' moet het werktuig zijn, alleen op deze wijze werken de geschriften doelgericht".

² *Brahma Sūtra* 3.2.38: "De vrucht van handeling komt van Hem, zoals voor de hand ligt."

तत्त्वंपदार्थौ निर्णीतौ वाक्यार्थश्चिन्त्यतेऽधुना ।
तादात्म्यमत्र वाक्यार्थस्तयोरेव पदार्थयोः ॥ ३७ ॥

tattvaṃpadārthau nirṇītau vākyārthaścintyate'dhunā |
tādātmyamatra vākyārthastayoreva padārthayoḥ || 37||

tattvaṃpadārthau: wat met het woord 'Gij' bedoeld wordt en ook met het woord 'Dat'; *nirṇītau*: zijn duidelijk vastgesteld; *vākyārthaḥ*: de betekenis van de zin; *cintyate*: zal worden besproken, behandeld; *dhunā*: nu; *tādātmyam*: is de eenzelveheid; *atra vākyārtha*: de betekenis van de zin; *tayoḥ eva padārthayoḥ*: van wat met deze twee woorden bedoeld wordt.

37. De betekenis van de afzonderlijke woorden

'Gij' en 'Dat' is hiermede duidelijk vastgesteld.

Nu zal de betekenis worden behandeld van de zin 'Dat zijt Gij'

Namelijk de gelijkheid¹ van wat met deze twee woorden wordt bedoeld².

¹ Zie ook vers 6. Het woord Zelf (Gij) is gebruikt om de getuige van het interne orgaan (*antaḥkaraṇa*) aan te duiden, en het woord Brahman is gebruikt voor hetzelfde Zelf in de betekenis van de getuige van *Māyā*.

² Beide woorden hebben op indirecte wijze Bestaan-Bewustzijn-Gelukzaligheid als betekenis.

संसर्गो वा विशिष्टो वा वाक्यार्थो नात्र सम्मतः ।
अखण्डैकरसत्वेन वाक्यार्थो विदुषां मतः ॥ ३८ ॥

*samsargo vā viśiṣṭo vā vākyaārtho nātra sammataḥ |
akhaṇḍaika-rasatvena vākyaārtho viduṣāṃ mataḥ || 38||*

samsargaḥ vā: hetzij verbonden met; *viśiṣṭaḥ vā*: of gekenmerkt door wat anders; *vākyaārthaḥ*: wat met de zin bedoeld wordt; *nātra*: is niet; *sammataḥ*: aanvaard; *akhaṇḍa-eka-rasatvena*: is één wezen, ondeelbaar en van de aard van gelukzaligheid alleen; *vākyaārthaḥ*: de entiteit bedoeld met de zin; *viduṣāṃ mataḥ*: volgens de wijze.

**38. Dat waar deze zin¹ op doelt is noch verbonden met
Noch gekenmerkt door wat dan ook².
De betekenis van deze zin³ volgens de wijze is
Eén ondeelbaar wezen, bestaande uit gelukzaligheid alleen.**

¹ 'Dat zijt Gij'.

² In de zin 'de tulp is wit' zijn de woorden 'tulp' en 'wit' in feite elkaars predicaat. Hier is het woord 'tulp' gekenmerkt door het woord 'wit'. Daarom zegt de zin dat het een witte tulp is, en niet blauw, rood, geel of welke kleur ook. Op dezelfde wijze is het woord 'wit' gekenmerkt door het woord 'tulp', dat wil zeggen dat de witheid een kenmerk van de tulp is en niet van een steen, stof of iets anders. Op deze wijze kenmerken de woorden tulp en wit elkaar. Dit wordt in de tekst *samsarga*, of 'wederzijdse kwalificatie' genoemd.

Dezelfde zin kan ook opgevat worden in de betekenis een tulp met het kenmerk van wit, maar niet omgekeerd. Dit is wat met *viśiṣṭaḥ* of 'gekenmerkt' in de tekst is omschreven. (Uitleg Bisweshwara).

Zie ook *Upadesa Sahasri*. VI.1: "Het Zelf zelf bezit geen kenmerk zoals een arm die afgesneden en weggegooid wordt. Op dezelfde wijze kan geen enkel kenmerk aan Het Zelf toegeschreven worden van welke overgebleven dingen ook (stoffelijke en subtiele lichamen en hun attributen) waardoor Het kenmerken zou kunnen hebben." VI.2: "Daarom zijn alle kenmerken vergelijkbaar met de afgesneden en weggegooid arm omdat ze alle niet-Zelf zijn. Zo is het Zelf vrij alle kenmerken."

³ Ondanks het feit dat de woorden 'Dat' en 'Gij' in de zin 'Dat zijt Gij' in dezelfde relatie tot elkaar staan als de woorden in de in voetnoot 2 genoemde zin, zijn geen van de daar genoemde woordcombinaties van toepassing op de zin 'Dat zijt Gij'. Daarom worden alleen de indirect uitgedrukte betekenissen (vers 42) van de woorden 'Dat' en 'Gij' als absoluut gelijk aanvaard. (Uitleg Bisweshwara).

प्रत्यग्बोधो य आभाति सोऽद्वयानन्दलक्षणः ।

अद्वयानन्दरूपश्च प्रत्यग्बोधैकलक्षणः ॥ ३९ ॥

*pratyagbodho ya ābhāti so'dvayānandalakṣaṇaḥ |
advayānandarūpaśca pratyagbodhaikalakṣaṇaḥ || 39||*

pratyak-bodho: als het individuele bewuste Zelf; *ya*: hetwelk; *ābhāti*: (ver)schijnt, lijkt; *saḥ*: Dat; *advaya-ānanda-lakṣaṇaḥ*: is van de aard van gelukzaligheid zonder een tweede; *advaya-ānandarūpaḥ ca*: en, Het Ene dat gelukzaligheid zonder een tweede is; *pratyak-bodha-eka-lakṣaṇaḥ*: is van de aard van het individuele bewuste Zelf.

- 39. Wat verschijnt als het individuele bewuste Zelf¹**
Is van de aard van gelukzaligheid zonder een tweede.
En het Ene, dat gelukzaligheid zonder een tweede is,
Is niet anders dan het individuele bewuste Zelf².

¹ Getuige bewustzijn in het binnenste, het Hart.

² Dus, Brahman is het Zelf en het Zelf is Brahman, of met andere woorden 'Dat zijt Gij'.

इत्थमन्योन्यतादात्म्यप्रतिपत्तिर्यदा भवेत्।
अब्रह्मत्वं त्वमर्थस्य व्यावर्तेत तदैव हि ॥ ४० ॥

*itthamanyonyatādātmyapratipattiryadā bhavet |
abrahmatvaṁ tvamarthasya vyāvarteta tadaiva hi || 40||*

ittham: dus; *yadā*: wanneer; *anyonya-tādātmya-pratipattiḥ bhavet*: hun wederzijdse (gemeenschappelijke) identiteit is begrepen; *abrahmatvam*: niet-Brahmaans; *tvamarthasya*: van wat bedoeld wordt met het woord 'Gij'; *vyāvarteta*: houdt op; *tadaiva hi*: onmiddellijk.

**40. De misvatting dat het woord 'Gij' iets anders¹ dan Brahman betekent,
En dat het woord 'Dat' voor iets kenbaars² staat,
Houdt onmiddellijk op bij het vatten van
De gemeenschappelijke betekenis van deze twee woorden.**

¹ De verkeerde opvatting dat mensen vóór het dagen van juiste Kennis hebben, dat het Zelf er een onder vele individuen is.

² De directe opvatting van Brahman is dat Hij alleen een extern bestaan buiten het Zelf heeft (de wereld, het universum), terwijl directe kennis 'Ik ben Brahman' is.

तदर्थस्य पारोक्ष्यं यद्येवं किं ततः शृणु।
पूर्णानन्दैकरूपेण प्रत्यग्बोधोवतिष्ठते ॥ ४१ ॥

*tadarthasya pāroksyaṁ yadyevam kiṁ tataḥ śruṇu |
pūrṇānandaikarūpeṇa pratyagbodhovatiṣṭhate || 41||*

tadarthasya: van wat met het woord 'Dat' wordt bedoeld; *pāroksya*: de indirekte kennis; *yad-evam*: als dit zo is (zegt de leerling); *kiṁ tataḥ*: wat dan; *śruṇu*: luister (zegt de leraar); *pūrṇa-ānanda-eka-rūpeṇa*: als De Ene, alles doordringende gelukzaligheid, zonder een tweede; *pratyagbodhaḥ*: het individuele bewuste Zelf; *avatiṣṭhate*: staat voor.

41. [De leerling vraagt:] Wat volgt hierop?

De leraar zegt: Luister:

Het individuele bewuste Zelf [dat alles verlicht] staat voor

De Ene allesdoordringende gelukzaligheid zonder een tweede¹.

Noot: De verzen 40 en 41 overlappen elkaar enigszins: De vertaling van de eerste helft van de eerste regel van vers 41 is in vers 40 verwerkt.

¹ Dit is de hoogste kennis en het bereiken hiervan is het enige doel in dit leven.

तत्त्वमस्यादिवाक्यं च तादात्म्यप्रतिपादने।
लक्ष्यौ तत्त्वंपदार्थौ द्वावुपादाय प्रवर्तते ॥ ४२ ॥

*tattvamasyādivākyaṁ ca tādātmyapratipādanaḥ |
lakṣyau tattvaṁpadārthau dvāvupādāya pravartate || 42||*

tat-tvam-asi-ādi-vākyaṁ: de zinnen zoals 'Dat zijt Gij' enz.; *ca*: en; *tādātmya-prati-pādanaḥ*: voor het erkennen, staven, van de identiteit; *upādāya-lakṣyau*
tat-tvam-pada-arthau dvau: van wat indirect bedoeld wordt met de twee
woorden 'Gij' en 'Dat'; *pravartate*: worden gebruikt.

- 42. Uitspraken als 'Dat zijt Gij'¹ enz.
Dienen om de eenzelvigheid te bekrachtigen
Van wat indirect bedoeld wordt
Met de twee woorden 'Gij' en 'Dat'.**

¹ Het is hetzelfde zuivere bewustzijn dat op indirecte wijze door de twee woorden uitgedrukt wordt.

हित्वा द्वौ शबलौ वाच्यौ वाक्यं वाक्यार्थबोधने।
यथा प्रवर्ततेऽस्माभिस्तथा व्याख्यातमादरात् ॥ ४३ ॥

*hitvā dvau śabalau vācyau vākyaṁ vākhyārthabodhane |
yathā pravartate'smābhistathā vyākhyātamādarāt || 43||*

hitvā: verwerpt; *dvau*: de twee; *śabalau vācyau*: de rechtstreeks genoemde kenmerken; *vākyaṁ*: de zin, uitspraak; *vākya-artha bodhane pravartate*: en dus onthult wat het betekent; *yathā*: hoe; *asmābhi*: wij; *tathā vyākhyātam ādarāt*: zorgvuldig gedaan.

**43. We hebben op zorgvuldige wijze uitgelegd,
Hoe de zin¹ de twee direct uitgedrukte
Ogenscheinlijke betekenissen² afwijst en dus,
Wat³ het werkelijk betekent, onthult.**

¹ 'Dat zijt Gij'.

² Van de woorden 'Gij' en 'Dat'.

³ Ondeelbaar Bestaan-Bewustzijn-Gelukzaligheid, het Zelf of Brahman.

आलम्बनतयाभाति योऽस्मत्प्रत्ययशब्दयोः।
अन्तःकरणसंभिन्नबोधः स त्वंपदाभिधः ॥ ४४ ॥

*ālambanatayābhāti yo'smatpratyayaśabdayoh |
antaḥkaraṇasaṁbhinnabodhaḥ sa tvampadābhidhaḥ || 44||*

ālambanataya: het object; *ābhāti*: is; *yo*: en; *asmat-pratyaya-śabdayoh*: van het idee en het woord 'ik'; *antaḥkaraṇa-saṁbhinn-abodhaḥ*: bewustzijn dat verbonden is met het interne orgaan; *saḥ*: de; *tvam-pada-ābhidhaḥ*: is de directe betekenis van het woord 'Gij'.

**44. Het bewustzijn dat verbonden is
Met het interne orgaan en dat het object is
Van het idee en woord 'ik',
Is de directe betekenis van het woord 'Gij'¹.**

¹ Met andere woorden, de directe betekenis van het woord 'Gij' is de reflectie van puur bewustzijn op het interne orgaan, de *jīva* of het individu.

मायोपाधिर्जगद्योनिः सर्वज्ञत्वादिलक्षणः ।

परोक्ष्यशबलः सत्याद्यात्मकस्तत्पदाभिधः ॥ ४५ ॥

*māyopādhirjagadyoniḥ sarvajñatvādilakṣaṇaḥ |
parokṣyaśabalaḥ satyādyātmakastatpadābhidhaḥ || 45||*

māyā-apādhīḥ: het Wezen dat *māyā* als zijn oplegging heeft; *jagat-yoniḥ*: die de oorzaak, bron, van het universum is; *sarvajñatva-ādi-lakṣaṇaḥ*: dat is beschreven als Alwetende enz.; *parokṣyaśabalaḥ*: indirect gekend en gekenmerkt; *saty-ādi-ātmakaḥ*: en wiens aard bewustzijn is; *tat-pada-ābhidhaḥ*: is de directe betekenis van het woord 'Dat'.

- 45. Dat wat middels toegevoegde kenmerken wordt gekend,
De bron van het universum, omschreven als Alwetend enz.,
Wat *Māyā*¹ als zijn oplegging heeft en wiens aard bewustzijn is,
Is de directe (ogenschijnlijke) betekenis van 'Dat'².**

¹ Zie *Vivekacūḍamaṇi*: 108. Onwetendheid (*avidyā*), *māyā*, ook het 'ongedifferentieerde' (*avyakta*) genoemd, vindt zijn kracht in de opperste Heer (*parameśaśakti*). Het heeft geen begin. Het omvat de drie *guṇa*'s (*triḡuṇa*) en overtreft hen in hun effecten daar het de oorzaak ervan is. Degenen met een helder verstand kunnen zijn bestaan afleiden uit de effecten die het voortbrengt. Het is de schepper van het gehele universum (*jagatsarvam*).

² *Īśwara*, Brahman met *Māyā* als zijn bedekking.

प्रत्यक्परोक्षतैकस्य सद्वितीयत्वपूर्णता ।
विरुध्यते यतस्तस्माल्लक्षणा संप्रवर्तते ॥ ४६ ॥

pratyakparokṣataikasya sadvītyatvapūrṇatā |
virudhyate yatastasmāllakṣaṇā sampravartate || 46||

pratyak-parokṣatā: de direct en indirect te kennen kenmerken; *ekasya*: van de zijde van één en dezelfde substantie; *sadvītyatva-pūrṇatā*: alsmede als Bestaan met een tweede en Absolute Eénheid; *virudhyate*: zijn tegenstrijdig; *yat*: zoals; *tasmāllakṣaṇā*: een indirect uitgedrukte betekenis; *sampravartate*: naar toe moet worden begeven.

**46. Omdat, met het oog op één en dezelfde werkelijkheid,
De indirect¹ en direct² gekende kenmerken tegenstrijdig zijn
Met die van een bestaan met een tweede en Absolute Eénheid³,
Moet voor de indirect uitgedrukte betekenis worden gekozen⁴.**

¹ Verzen 29-36 voor Brahman en 11-28 voor het Zelf (*ātman*).

² Vers 44 voor *jīva* (individu) en vers 45 voor *Īśvara* (universum)

³ De indirecte betekenis van 'Dat' als puur bewustzijn en ook de indirecte betekenis van 'Gij' eveneens als puur bewustzijn.

⁴ Zie vers 47.

मानान्तरविरोधे तु मुख्यार्थस्य परिग्रहे । मुख्यार्थेनाविनाभूते प्रतीतिर्लक्षणोच्यते ॥ ४७ ॥

*mānāntaravirodhe tu mukhyārthasya parigrahe |
mukhyārthenāvinābhūte pratītilakṣaṇocyate || 47||*

māna-antara-virodhe tu: ingeval dat er een tegenstrijdigheid met andere aanwijzingen, bewijsgronden, bestaat; *mukhya-arthasya:* de direct uitgedrukte betekenis van een woord; *parigrahe:* in aanvaarding; *mukhyārthena:* wat direct is aangegeven; *āvinābhūte:* en verbonden met; *pratītiḥ:* de betekenis die op zichzelf duidelijk begrijpelijk is; *lakṣaṇa:* de indirect uitgedrukte betekenis; *acyate:* wordt genoemd.

- 47. In geval van tegenstrijdigheid met andere bewijsgronden
Bij het aanvaarden van de directe betekenis van een woord,
Wordt de betekenis die eenduidig en uit zichzelf begrijpelijk is,
De indirect¹ uitgedrukte betekenis genoemd.**

¹ Het proces van de bepaling van de impliciete betekenis van uitdrukkingen wordt bij Indiase logica *lakṣaṇa* genoemd. Het onderscheidt zich in drie soorten: *jahal-lakṣaṇā*, *ajahal-lakṣaṇā* en *bhāgal-lakṣaṇā*.

Bij het eerste wordt de directe betekenis van een uitdrukking verworpen en het indirecte behouden. Een klassiek voorbeeld hiervan is de uitdrukking 'een dorp aan de rivier', waarmee in werkelijkheid een dorp aan de oever van een rivier wordt bedoeld. De directe betekenis 'aan de rivier' wordt verworpen omdat het dorp anders onder water zou lopen.

In het tweede geval wordt zowel de directe betekenis als de indirecte behouden. Een klassiek voorbeeld hiervan is de uitdrukking 'het bruine galoppeert', verwijzend naar een bruin paard. De directe betekenis 'bruin' wordt niet verworpen, omdat het verwijst naar een paard dat bruin is. De indirecte betekenis van 'bruin' is een paard dat eerder als bruin was gekenmerkt.

In het derde geval wordt de directe betekenis deels verworpen en deels behouden. In het geval van 'Dat zijt Gij' worden de tijdelijke kenmerken verworpen en de eeuwige kenmerken behouden.

Van deze drie kunnen dus in het bovengenoemde geval de eerste twee als onbruikbaar buiten beschouwing worden gelaten en kan alleen het derde genomen worden. Een zeer verhelderende uitleg hiervan is te vinden in [6] p.252-254.

तत्त्वमस्यादिवाक्येषु लक्षणा भागलक्षणा । सोऽयमित्यादिवाक्यस्थपदयोरिव नापरा ॥ ४८ ॥

*tattvamasyādivākyeṣu lakṣaṇā bhāgalakṣaṇā |
sao'yamityādivākyasthapadayoriva nāparā || 48||*

tat-tvam-asya-ādi-vākyeṣu: zinnen als 'Dat zijt Gij'; *lakṣaṇā bhāgalakṣaṇā*: is dat waarin een deel van de directe betekenis van elk van de twee woorden (b.v. 'Gij' en 'Dat') is weggelaten terwijl de andere werd behouden; *saḥ ayam ityādi-vākyastha-padayo*: in geval van de twee woorden 'hij' en 'dit' in zinnen als 'hij is dit' enz. (een deel van de directe betekenis is weggelaten terwijl de andere werd behouden); *eva*: bij voorbeeld; *na aparā*: (bij dergelijke gevallen) geen andere soort bepaling door eliminatie kan worden gekozen.

**48. Alleen 'overeenstemming en tegenstrijdigheid'¹ mag worden
Aangewend bij interpretatie van zinnen als 'Dat zijt Gij',
Waarín één deel van de directe betekenis van de twee woorden
'Dat' en 'Gij' wordt weggelaten terwijl het andere wordt behouden.**

**Bij dergelijke gevallen zal geen andere methode baten,
Zoals in geval van de twee woorden 'hij' en 'dit',
-In zinnen als 'hij is dit' enz.- wordt een deel van de directe betekenis
Van elk woord weggelaten terwijl het andere wordt behouden².**

¹ [8] 8.96: "Overeenstemming en tegenstrijdigheid met betrekking tot woorden en hun betekenissen zijn de enige criteria waardoor de ware betekenis van het woord 'ik' kan worden vastgesteld."

Toelichting: Het Zelf is altijd de getuige en houdt nimmer op te bestaan. Hij bestaat op zichzelf en is nimmer een kenmerk. Hij is daarom, werkelijk. Het ego enz., die door het Zelf (als getuige) worden waargenomen en hun bestaan aan het Zelf te danken hebben, bestaan altijd uit kenmerken. Daarom zijn ze onwerkelijk.

Woorden als Zelf, Bestaan, Kennis, Gelukzaligheid, enz. betreffen Puur Bewustzijn. Ze zijn noch kenmerken noch verwijzen ze naar iets met kenmerken. De woorden doener, werktuig, geniet, dun, dik, enz. betreffen niet Puur Bewustzijn. Ze worden aan het Zelf opgelegd, wanneer lichaam, zinnen enz. Hem kenmerken.

Deze werkwijze is wat genoemd wordt overeenstemming en tegenstrijdigheid met betrekking tot de impliciete betekenis van woorden.

² In de zin 'hij is dit' is de directe betekenis van het woord 'hij' een persoon gekend in het verleden, en die van het woord 'dit' is een persoon gezien in het heden. Dit schijnt, daarom, een tegenstrijdigheid in te houden. Derhalve moeten we bij het interpreteren van de zin de weg kiezen van de methode van 'uitleg door gevolgtrekking', en moeten

अहं ब्रह्मेतिवाक्यार्थबोधो यावद्वृद्धीभवेत्।
शमादिसहितस्तावदभ्यसेच्छ्रवणादिकम्॥ ४९॥

*aham brahmetivākhyārthabodho yāvaddṛḍhībhavet |
śamādisahitastāvadabhyasecchravaṇādikam || 49||*

aham-brahma-iti-vākya-artha-bodhaḥ: het vatten van de betekenis van de zin 'Ik ben Brahman'; *yāvad*: voor een duur nodig om; *ḍṛḍhībhavet*: wordt pertinent; *śama-ādi-sahitaḥ*: oefening van de beteugeling van de geest; *tāvat*: terwijl; *abhyaset*: men moet oefenen; *śravaṇa-ādikam*: luisterend naar *Śruti* en overwegen de betekenis ervan.

- 49. Men moet zo lang als nodig is doorgaan met de studie van de Veda's, Het overwegen van de betekenissen daarvan en met oefeningen Om de geest te beteugelen, tot de juiste betekenis van de zin 'Ik ben Brahman' helder en gevestigd is¹.**

we van de directe betekenis van het woord 'hij' het idee van zijn kenmerken behorende tot het verleden en van 'dit' het idee van zijn kenmerken behorende tot het heden weglaten; dan verkrijgen we, zoals door de zin indirect wordt uitgedrukt, één ondeelbare persoon, zonder enige verbinding met het verleden of het heden.

Op dezelfde wijze is in de zin 'Dat zijt Gij' de directe (ogenschijnlijke) betekenis van het woord 'Gij' gegeven in vers 44 en de directe (ogenschijnlijke) betekenis van het woord 'Dat' in vers 45. De zin 'Dat zijt Gij' vertoont een schijnbare tegenstrijdigheid zoals in de zin 'hij is dit'. Op dezelfde wijze, door voorbij te gaan aan het deel bestaande uit het interne orgaan en de reflectie van bewustzijn in het woord 'Gij', en ook door voorbij te gaan aan het deel bestaande uit *Māyā* en de reflectie van bewustzijn in het woord 'Dat', verkrijgen wij als de enige mogelijke betekenis van de zin 'Dat zijt Gij', één en Ondeelbare Entiteit die Bestaan-Bewustzijn-Gelukzaligheid is.

¹ *Brahma sūtra 4.1.1*: "Herhaling is noodzakelijk omdat de *Upaṇiṣads* de leer keer op keer herhalen."

श्रुत्याचार्यप्रसादेन दृढो बोधो यथा भवेत्।
निरस्ताशेषसंसारनिदानः पुरुषस्तदा ॥ ५० ॥

*śrutiyācāryaprasādena dṛḍho bodho yathā bhavet |
nirastāśeṣasaṁsāranidānaḥ puruṣastadā || 50||*

śruti-ācārya-prasādena: door de genadigheid van de *Śruti* en de leraar; *dṛḍaḥ*: stevig; *bodho*: Kennis; *yathā*: wanneer; *bhavet*: wordt; *nirasta-aśeṣa-saṁsāra-nidānaḥ*: heeft de oorzaak van hergeboorten voor altijd geëlimineerd; *puruṣaḥ*: een mens; *stada*: dan.

**50. Wanneer door de genade van de Veda's¹ en de Leraar²
Deze Kennis gevestigd wordt,
Heeft men de oorzaak³ van hergeboorten
Voor eeuwig tenietgedaan.**

¹ De Veda's zijn de belichaming van Brahman Zelf, zoals de Leraar.

² Deze Kennis daagt niet tenzij onderwezen door een Leraar die Brahman kent.

³ Onwetendheid.

विशीर्णकार्यकरणो भूतसूक्ष्मैरनावृतः ।
विमुक्तकर्मनिगडः सद्य एव विमुच्यते ॥ ५१ ॥

*viśīrṇakāryakaraṇo bhūtasūkṣmairanāvṛtaḥ |
vimuktakarmanigaḍaḥ sadya eva vimucyate || 51||*

viśīrṇa-kārya-karaṇaḥ: (zo iemand) zijn stoffelijke en subtiële lichamen opgelost; *bhūta-sūkṣmaḥ-anāvṛtaḥ*: bevrijd van de subtiële elementen; *vimukta-karma-nigaḍaḥ*: verlost van de aaneenschakeling van handelingen; *sadya eva*: onmiddellijk; *vimucyate*: wordt bevrijd.

**51. Zo'n mens, zijn stoffelijke en subtiële lichamen opgelost¹,
Bevrijd van de subtiële elementen² en
Verlost van de aaneenschakeling van handelingen,
Wordt onmiddellijk bevrijd³.**

¹ *Chāndogya Upaniṣad VIII.3*: "De lucht heeft geen lichaam, wolken, bliksem, donder hebben geen lichaam; doch wanneer ze zich samenvoegen met licht en opstijgen in de ruimte, dan tonen zij zich in hun eigen gedaante. Evenzo gaat het met het gezegende Zelf; samengevoegd met licht, stijgt het op uit het lichaam en toont zich in zijn eigen gedaante. Hij beweegt zich in deze wereld en geniet vrouwen, rijdt in wagens, onderhoudt zijn vrienden, zonder zich om zijn lichaam te bekommeren: zoals een meester-vakman een hulp aanstelt, zo stelt het Zelf het leven aan om voor zijn lichaam te zorgen."

² Zie *Vivekacūḍamaṇi 74*: "De subtiële elementen worden door onderlinge vermenging in bepaalde verhoudingen grof en vormen het grofstoffelijke lichaam (*sthūlaśarīra*). De essenties (*tanmātrā's*) van deze [subtiële] elementen vormen de zinsobjecten (*viśaya*) in groepen van vijf (geluid, tast, gezicht, smaak en geur) die het plezier (*sukhāya*) van de bewoner van het lichaam [hem die ze ervaart, (*bhoktu*)] dienen."

Vanuit het individu beschouwd zijn *tanmātra's* de subtiële elementen die door de specifieke en overeenkomstige zintuigen van kennis (*jñānendriya*) ervaring mogelijk maken. Zie ook Swami Venkatesananda's *Vasiṣṭha's Yoga* p.577 (of *Yoga Vasiṣṭha VI.2:87:11,12*) "In de pure ruimte of leegte van bewustzijn rijst allereerst de notie van 'Ik ben' op. De condensatie daarvan is bekend als *buddhi* of intellect en de condensatie daarvan is bekend als het denken (*manas*). Dat kent of ervaart het zuivere element van geluid en ook de andere elementen, de *tanmātra's*. Uit deze ervaringen rijzen de diverse zintuigen op..."

³ Er gaat geen tijd voorbij tussen het dagen van Kennis en Bevrijding.

प्रारब्धकर्मवेगेन जीवन्मुक्तो यदा भवेत्।
किञ्चित्कालमनारब्धकर्मबन्धस्य संक्षये ॥ ५२ ॥

*prārabdhakarmavegena jīvanmukto yadā bhavet |
kiñcitkālamanārabdhakarmabandhasya saṁkṣaye || 52||*

prārabdha-karma-vegena: door de kracht van die handelingen die vrucht begonnen af te werpen; *jīvan-muktaḥ*: in dit leven bevrijd; *yadā*: wanneer; *bhavet*: overblijven; *kiñcit kālam*: voor een bepaalde tijd; *anārabdha-karma-bandhasya*: de gebondenheid (slavernij) als gevolg van handelingen die nog niet begonnen zijn vrucht af te werpen; *saṁkṣaye*: bij de vernietiging van.

**52. Na opgehouden te zijn met bindende handelingen,
Zal de 'in dit leven bevrijde' nog een tijdje voortleven
Als gevolg van de dwingende kracht van de handelingen'¹
Die reeds vrucht begonnen af te werpen.**

¹ Van vroegere geboorten (*prārabdha karma*). Zie *Brahma Sūtra* 4.1.13: "Bij de realisatie van 'Dat' ontstaat er non-gehechtheid en vernietiging van voorafgaande en daarop volgende zonden, omdat dit zo verkondigd is.", 4.1.14 "Geheel op dezelfde wijze, is er eveneens geen andere gehechtheid aan de andere (d.i. aan deugd). Bevrijding volgt zodra het lichaam wordt afgelegd.", 4.1.15 "Maar alleen die voorbijen [deugden en zonden] worden vernietigd die nog niet begonnen zijn vrucht te dragen, want de dood is als grens gesteld voor wachten op bevrijding."

Zie ook *Vivekacūḍamaṇi* 451. Actie (*karma*), die vóór het dagen van kennis (*jñāna*)¹ op gang is gebracht, wordt echter niet vernietigd door die kennis (*jñāna*) en zal dus vrucht dragen, net als een pijl die afgeschoten is op zijn doel.

453. *Prārabdha karma* is inderdaad zeer krachtig, zelfs voor de gerealiseerde mens, en kan alleen verteerd worden door de vruchten ervan te verduren. Het vuur van volmaakte kennis vernietigt wel de overige twee soorten *karma* [de reeds in het verleden opgebouwde (*sañcita*) en de nog op te bouwen (*āgāmi*) *karma*'s]. Maar geen van deze drie *karma*'s treft de kenners van Brahman die onafgebroken in eenzelligheid met Brahman verblijven. Ze zijn de ongedifferentieerde Brahman zelf.

454. Voor hem die leeft in zijn eigen Zelf als Brahman alleen, vrij van vereenzelviging met de bedekkingen, is het bestaan van *prārabdha karma* even betekenisloos als na het ontwaken nog belangstelling te hebben voor zaken die men gedroomd heeft."

निरस्तातिशयानन्दं वैष्णवं परमं पदम्।
पुनरावृत्तिरहितं कैवल्यं प्रतिपद्यते ॥ ५३ ॥

*nirastātiśayānandaṁ vaiṣṇavaṁ paramaṁ padam |
punarāvṛttirahitaṁ kaivalyaṁ pratipadyate || 53||*

nirasta-atiśaya-anandaṁ: en gelukzaligheid, die door niets wordt overtroffen;
vaiṣṇavam: van *Viṣṇu*; *parama*: die het opperste is; *padam*: verblijfplaats;
punaḥ-rāvṛtti-rahitaṁ: waarvan geen terugkeer is; *kaivalya*: Absoluut Een-
zijn; *pratipadyate*: hij komt met.

- 53. Deze bevrijde heeft de Absolute Eenheid bereikt,
De grootste en ultieme heerlijkheid,
Die de opperste verblijfplaats van *Viṣṇu* wordt genoemd
Waarvan er geen terugkeer¹ is.**

¹ Er is geen geboorte en dood meer.

॥ इति परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीमच्छङ्कराचार्यविरचिता वाक्यवृत्तिः समाप्त ॥

॥ iti paramahansa-parivrājakācāryaśrīmacchāṅkarācārya-viracitā
vākya-vṛttiḥ samāpta ॥

iti: hiermede; *paramahansa*: een asceet van de hoogste orde; *parivrājakā*: onbekende, verborgen betekenis, of inhoud; *acārya*: spirituele leider of leraar; *śrīmacchāṅkarācārya*: door Śrī Śaṅkarācārya; *viracitā*: samengesteld, geschreven, uitgesproken; *vākya*: uitspraak; *vṛttiḥ*: uitleg, betekenis; *samāpta*: beëindigd, volledig bereikt.

**Hier eindigt de uiteenzetting
Over de impliciete betekenis van de uitspraak
['Dat zijt Gij'] door Śrī Śaṅkara,
De grote Leraar en rondtrekkende¹ *Paramahansa*².**

¹ Het is zijn natuur. Zodoende hebben mensen baat bij zijn aanwezigheid, gezelschap en onderricht en worden ze daarbij bevrijd.

² Een mens die alle wereldse handelingen heeft verzaakt en die de onweerlegbare Kennis heeft dat hij niets anders is dan Brahman en dat de wereld onwerkelijk is.

VAKYA VRITTI

**By Adi Sankaracharya, Translated by Swami Chinmayananda
Published by Chinmaya Mission, Mumbai**

An Exhaustive Explanation of the Upanishadic Mahaavaakya “That Thou Art” [Tat Twam Asi]

1. I bow down to that Pure Consciousness Divine – a shoreless ocean of happiness, which is All-pervading (Vishnu), the Beloved of Shri, the all-knowing Lord of the Universe, assuming endless forms and yet ever-free, having an inscrutable power to become (apparently) the Cause of creation, maintenance, and dissolution of the universe.
2. Again and again I Prostrate at the feet of my Guru, by whose grace I have come to realise, “I alone am the All-pervading Essence (Vishnu)”, and that “the world of multiplicity is all a super-imposition upon myself.”
3. Scorched by the blazing sun of the three miseries, a student – dejected with the world and restless for release, having cultivated all the means of liberation especially such virtues as self-control etc. – enquires of a noble teacher:
4. “Merely out of your grace and mercy, holy Teacher, please explain to me briefly the means by which I may easily get liberated from the sorrows of this bondage-to-change”.
5. The teacher said: “Your question is valid, and so very clearly expressed, I shall answer it exhaustively to make it as vivid to you as though you are seeing it near”.
6. Direct knowledge of that total identity between the individual-Self and the Universal-Self, stemming forth from the Vedic statements such as “Thou art that”, etc., is the immediate means to liberation.
7. The disciple said: “What is the individualised Self ? What, then, is the Universal Self ? How can they both be identical ? And, how can statements like “That thou art” discuss and prove this identity ?”
8. The teacher said: “I shall answer your question. Who else can be the individual Self (Jiva) other than yourself, that asks me this question, “Who am I ?”. There is no doubt about it. You alone are the Brahman.
9. The disciple said: Not even the word meaning do I fully grasp clearly; how can I then comprehend the significance of the sentence, “I am Brahman” ?

10. The teacher said: “You have said the truth when you complained that the knowledge and understanding of the meaning of the words employed in a sentence are indeed the cause of the understanding of the full significance of the sentence. And there are no two opinions about it.”

11. “Why do you not recognise your own Self, which is an embodiment of Eternal Bliss-Essence, the Witnessing Light that illumines the inner equipments and their functions ?”

12. “Give up the intellectual misconception that the Self is the body, etc., and always meditate upon and think yourself to be the eternal Knowledge-Bliss – the Witness of the intellect – a sheer mass of Pure Knowledge”.

13. “The body is not the Self, as like the pot, etc., the body also has form, etc., and again, the body is a modification of the great elements such as Akash, just like the pot”.

14. The disciple said: “If, by the strength of these arguments, the gross-body is considered as “not-Self”, then please exhaustively explain and directly indicate the Self – as clearly as a fruit in hand”.

15. The teacher said: “Just as the perceiver of a pot is ever distinctly different from the pot and can never be the pot – so too, you, the perceiver of your body, are distinct from your body and can never be the body – this you firmly ascertain in yourself.”

16. “Similarly be sure in yourself that you, the seer of the senses, are not the senses themselves, and ascertain that you are neither the mind, not the intellect, not the vital air (Prana).”

17. “Similarly be sure that you are not the complex of the gross and the subtle-bodies, and intelligently determine, by inference, that you, the ‘seer’, are entirely distinct from the ‘seen’.”

18. “‘I am He’, the One because of whose presence alone the inert entities like the body and the senses, are able to function through acceptance and rejection”.

19. “‘I am He’, the One changeless, Innermost Self that moves the intellect, etc., as a magnet does the iron filings.”

20. “‘I am He’, the One Entity in whose vital presence the body, senses, mind, and Pranas, though inert in themselves, appear to be conscious and dynamic, as though they are the Self.”

21. “‘He am I’, the One Consciousness, which is the Self that illumines the modifications in my mind such as ‘my mind went elsewhere, however, it has been brought to rest now’, – ‘He am I’ (So’ham).”
22. “‘He am I’, the One Consciousness which is the Changeless Self that is directly cognised, that illumines the three states of waking, dream, and deep-sleep, and that which illumines appearance and disappearance of the intellect and its functions – ‘He am I’ (So’ham).”
23. “Know yourself to be the One Self, a homogenous mass of Consciousness, which is the illuminator of the body and therefore quite distinct from it – just as a lamp that illumines a pot is always different from the pot illumined. ‘I am a mass of Consciousness’ (Aham bodhavigraha).”
24. “Know yourself to be the One for whose sake beings and things such as children and wealth – are dear, who is the sole seer and dearest of all. ‘He am I’ – ascertain thus and realise, So’ham.”
25. “Know yourself to be the One regarding whom there is always the anxiety, ‘May I ever be; never cease to be’, as this Seer is the dearest of all. ‘He am I’ – thus assert and realise.”
26. “The Consciousness, the Self, which appears as the Witness, is that which is meant by the word ‘thou’. Being free from all changes even the witnessing is nothing but the illumining-power of the Self.”
27. “Totally distinct from body, senses, mind, Prana and Ego is that which is the Self; therefore, It is absolutely free from the six-modifications, which all material things must necessarily undergo. This Self is the indicative meaning of the term “thou”.
28. “Having thus ascertained the meaning of the term “thou” one should reflect upon what is meant by the word “that” – employing both the method of negation and also the direct method of scriptural assertion.”
29. “‘That’, which is free from all the impurities of the Samsara, ‘that’ which is defined by the Upanishads as: ‘Not large etc., having the qualities of imperceptible etc., that is beyond all darkness created by ignorance”.
30. “Having no greater Bliss than Itself, a pure embodiment of External Consciousness, and having ‘existence’ for its specific definition, is the All-Pervading Being – is the meaning indicated by the term ‘that’; so, the scriptures declare in their songs.”

31. “That which is proved in the Vedas as All-knowing, All-powerful and Supreme Lord, is Itself the Infinite Brahman... make sure of that Brahman in your own understanding.”

32. “That which the scriptures have discussed through examples of mud etc., as that by knowing which all else will become known ... make sure of that Brahman in your understanding.”

33. “That which the scriptures propose to prove as a limitless, and in order to support that proposition, called the World of Plurality as Its effects .. make sure of that Brahman in your understanding.”

34. “That which the Upanishads clearly establish as the sole object of deep contemplation for those who are sincere seekers of liberation – make sure of that Brahman in your understanding.”

35. “That which is heard of in the Vedas ‘as having entered each creature as its individualised self’, and which is known, from the same sources, to be their controller – make sure of that Brahman in your understanding.”

36. “That which the Upanishads declare as the sole paymaster for all action, and as the very agent (prompter) in all actions, performed by each individualised ego – make sure of that Brahman in your understanding.”

37. “The meaning of the terms ‘that’ and ‘thou’ have been discussed and finally determined. Now we shall discuss the meaning of the commandment (Mahavakya) ‘That thou art’. In this, the total identity of the meanings of ‘that’ and ‘thou’ alone is shown.”

38. “What is meant by the sentence (commandment ‘That thou art’) is not arrived at, either through its ‘sequence-of meaning’ or as ‘qualified-by-something’. An indivisible Being, consisting of Bliss only – this alone is the meaning of the sentence, according to the wise.”

39. “What appears (anjati) as the Witnessing-Consciousness within, (the individual-Self), is of the nature of Bliss, One-without-a-second; and the one that is the Bliss within is none other than the individualised-Self the Witnessing Consciousness within.”

40. “When, as explained above, the mutual identity between the two words ‘thou’ and ‘that’ is comprehended, then the idea ‘I am not Brahman’, entertained by ‘thou’, shall immediately end.”

41. “If as said, the depth-meaning of the term ‘that’ is ‘Mass-of Bliss, without-second’, and ‘thou’ is the ‘Witnessing-Consciousness’, then what ?

Listen: the Inner-self, the Consciousness, that illumines all thoughts, remains as the All-full, One-Mass-of Bliss, without-a-second.”

42. “The great statements, like ‘That thou art’, established the identity of what is meant by the two terms ‘thou’ and ‘That’ in their deeper indicative-meaning.”

43. “How great statement discards the two qualified-meanings, and reveals what it really means – this we have carefully commented upon already.”

44. ‘That which shines, as the object of the idea and the word ‘I’, is Consciousness expressing in the inner equipments. This is the direct word-meaning of ‘thou’ (twam).”

45. “The Consciousness that is expressed through Maya, which then becomes the ‘cause of the Universe’, which is described as omnipresent, etc.; that which is known only indirectly (meditate); and which is having the nature of existence, etc., -- that Eswara is the word-meaning of the term ‘That’.”

46. “In case we insist upon the identity of ‘that’ and ‘thou’ based upon the word-meaning of these terms, then for one and the same factor we will have to attribute contrary nature; the quality of being mediately and immediately known – and also insist qualities of ‘existence of duality’ and also of ‘absolute oneness’, for one and the same factor. Identity between such contrariness is impossible hence suggestive-meaning, ‘explanation by implication’ has to be accepted.”

47. “If the direct word-meaning throws up an inconsistency with what is pointed out by other proofs and evidences, the sense consistent with its word-meaning that is intelligently suggested by the term, is to be accepted – and this is its suggestive-meaning (lakshana).”

48. “In the statements like ‘that thou art’ etc., the reject-accept method is to be employed as in the sentence ‘He is this man’. No other method can be applied.”

49. “Until the direct personal experience of ‘I am Brahman’ is gained, we must live values of self-control, etc., and practice listening to teachers, or reading scriptures, and doing daily reflection and meditation upon those ideas.”

50. “Through the grace of a spiritual teacher when a seeker gains a clear and direct experience of the Supreme Self as expounded in the scriptures, he, the realised, becomes free from all ‘ignorance’, which is the foundation for the entire experience of this world of plurality.”

51. “No more conditioned by his gross and subtle bodies, free from the embrace of the gross and subtle elements, released from the charm of actions, such a man gets immediately liberated.”

52. “The liberated-in-life, due to the compelling force of those actions that have begun to produce their results (Prarabdha), remains for some time to exhaust them”.

53. “The liberated-in-life comes to gain the State of Absolute Oneness, the never-ending immeasurable Bliss, called the Supreme Abode-of-Vishnu, from wherein there is no return.”

* * *

Chāndogya-Upaniṣad

(Sama-Veda)

Boek zes

Invocatie

Spraak, ogen, oren, ledematen, leven, energie, komt mij te hulp. Deze boeken hebben Brahman tot onderwerp. Ik zal Brahman nooit verloochenen, noch ook zal Brahman mij verloochenen. Laat mij in eenheid, in verbondenheid met Brahman zijn. Wanneer ik één ben met Brahman, mogen dan de wetten, die deze boeken verkondigen, in mij leven, mogen die wetten leven.

Hoofdstuk 8

OM.

Aruna's zoon, Uddálaka, zeide tot Shvetaketu: 'Mijn zoon! Ken de aard van slaap. Wanneer een mens slaapt, is hij verenigd met zijn eigen, zuivere Wezen. Wij vinden het voldoende om te zeggen dat hij slaapt, maar eigenlijk slaapt hij met zichzelf.

'Een geketende vogel vliegt eerst in alle richtingen, dan pas strijkt hij neer op zijn stok; zo doolt de geest eerst in alle richtingen rond, dan pas strijkt hij neer op zijn leven; want, mijn zoon! de geest is geketend aan het leven.

'Ken de aard van honger en dorst. De mens krijgt honger. Water brengt zijn voedsel naar zijn ingewanden. Water leidt zijn voedsel, zoals de koeherder zijn koe, de ruiter zijn paard, de aanvoerder zijn leger. Herinner u, mijn zoon! dat lichaam uit voedsel ontspruit; zou het zonder wortel kunnen ontspruiten?

'Wat is de wortel van alles? Wat anders dan voedsel?

'Herinner u, mijn zoon! Water is de wortel, voedsel wat eruit spruit; vuur is de wortel, water wat eruit spruit; op dezelfde wijze is dat Wezen de wortel, vuur wat eruit spruit. Alle schepselen hebben hun wortel in dat Wezen. Hij is hun rots, hun tehuis.

'De mens krijgt dorst. Vuur brengt het water naar zijn slokdarm, zoals de koeherder zijn koe, de ruiter zijn paard, de aanvoerder zijn leger. Herinner u, mijn zoon! dat voedsel uit water ontspruit; zou het zonder wortel kunnen ontspruiten?

'Wat is de wortel van alles? Wat anders dan water?

'Vuur is de wortel, water wat eruit spruit; dat Wezen is de wortel, vuur wat eruit spruit. Alle schepselen hebben hun wortel in dat Wezen. Hij is hun rots, hun tehuis.

'Mijn zoon! Ik heb u reeds gezegd, hoe de eerste drie goden elk drievoudig werden, toen zij met het lichaam in aanraking kwamen. Wanneer een mens komt te sterven, verzinkt zijn spraak in zijn geest, zijn geest in zijn leven, zijn leven in

zijn vuur, zijn vuur in het ene Wezen.

'Dat Wezen is het zaad; al het andere slechts wat Hij tot uitdrukking brengt. Hij is Waarheid. Hij is Zelf. Shvetaketu! Dat zijt gij.'

'Leg het nog eens uit, Heer!' zei Shvetaketu. 'Ik zal het uitleggen!' zei Uddálaka.

9

'Mijn zoon! Bijen maken honing door de zoete sappen te verzamelen van verschillende bloemen en alles in een gemeenschappelijk sap te mengen.

'Er is niets in honing waardoor het sap van een afzonderlijke bloem herkend kan worden en evenzo is het met de veelsoortige schepselen die in dat Wezen verzinken, in diepe slaap of in de dood.

'Wat zij ook zijn, tijger, leeuw, wolf, beer, worm, vlieg, mug, zij worden zich hun afzonderlijke leven bewust wanneer zij erin geboren worden of wakker worden uit diepe slaap.

'Dat Wezen is het zaad; al het andere slechts wat Hij tot uitdrukking brengt. Hij is Waarheid, Hij is Zelf. Shvetaketu! Dat zijt gij.'

'Leg het nog eens uit, Heer!' zei Shvetaketu. 'Ik zal het uitleggen!' zei Uddálaka.

10

'Mijn zoon! Rivieren die oostwaarts en westwaarts stromen, ontstaan uit de zee, keren terug tot de zee, worden de zee zelf, vergeten hun identiteit.

'Deze schepselen weten niet dat zij ontstaan zijn uit dat Wezen of teruggekeerd zijn tot dat Wezen.

'Wat ze ook zijn, tijger, leeuw, wolf, beer, worm, vlieg of mug, zij worden zich hun afzonderlijke leven bewust wanneer zij erin geboren worden of wakker worden uit de slaap.

'Dat Wezen is het zaad; al het andere slechts wat Hij tot uitdrukking brengt. Hij is Waarheid. Hij is Zelf. Shvetaketu! Dat zijt gij.'

'Leg het nog eens uit, Heer!' zei Shvetaketu. 'Ik zal het uitleggen,' zei Uddálaka.

11

'Sla een kerf in de stam van een boom, dan sijpelt het sap eruit, doch de boom blijft leven; sla een kerf in het midden van de boom, dan sijpelt het sap eruit, doch de boom blijft leven; sla een kerf in de top van de boom, dan sijpelt het sap eruit, doch de boom blijft leven. Het Zelf, als leven, vervult de boom; deze tiert welig in geluk en verzamelt zijn voedsel door zijn wortels.

'Indien het leven in de boom één tak verlaat, dan verdort die tak; indien het leven een tweede tak verlaat, dan verdort die tak. Indien het leven een derde tak verlaat, dan verdort die tak. Wanneer het leven de hele boom verlaat, dan verdort de hele boom.

'Herinner u, mijn zoon! Het lichaam, dat beroofd wordt van het Zelf, sterft. Het

Zelf sterft niet.

'Dat Wezen is het zaad; al het andere slechts wat Hij tot uitdrukking brengt. Hij is waarheid. Hij is Zelf. Shvetaketu! Dat zijt gij.'

'Leg het nog eens uit, Heer!' zei Shvetaketu. 'Ik zal het uitleggen,' zei Uddálaka.

12

Uddálaka vroeg zijn zoon een banyanvrucht te gaan halen.

'Hier is hij, Heer!' zei Shvetaketu. 'Breek hem open,' zei Uddálaka. 'Ik heb hem opengebroke, Heer!' 'Wat zie je daar?'

'Kleine zaadjes, Heer!'

'Breek er één van open, mijn zoon!' 'Het is opengebroke, Heer!'

'Wat zie je daar?'

'Niets, Heer!' zei Shvetaketu.

Uddálaka zeide: 'Mijn zoon! Deze grote banyanboom is uit zulk een klein zaadje gegroeid, dat je het niet kunt zien. Geloof in wat ik zeg, mijn zoon!'

'Dat wezen is het zaad; al het andere slechts wat Hij tot uitdrukking brengt. Hij is waarheid. Hij is Zelf. Shvetaketu! Dat zijt gij!'

'Leg het nog eens uit, Heer!' zei Shvetaketu. 'Ik zal het uitleggen,' zei Uddálaka.

13

'Leg dit zout in water en kom morgenochtend bij mij,' zei Uddálaka. Shvetaketu deed zoals hem gezegd was.

Uddálaka zeide: 'Breng mij het zout, dat je gisteravond in water hebt gelegd.'

Shvetaketu keek, maar kon het niet vinden. Het zout was opgelost.

Uddálaka vroeg zijn zoon, hoe het bovenste gedeelte van het water smaakte.

Shvetaketu zeide: 'Het is zout.'

Uddálaka vroeg, hoe het middelste gedeelte smaakte. Shvetaketu zeide: 'Het is zout.'

Uddálaka vroeg hoe het onderste gedeelte van het water smaakte.

Shvetaketu zeide: 'Het is zout.'

Uddálaka zeide: 'Gooi het water weg; kom dan bij mij.'

Shvetaketu deed zoals hem gezegd was en zeide: 'Het zout zal altijd in het water blijven.'

Uddálaka zeide: 'Mijn zoon! Ofschoon je dat Wezen niet in de wereld vindt, is Hij daar.'

'Dat Wezen is het zaad; al het andere slechts wat Hij tot uitdrukking brengt. Hij is waarheid. Hij is Zelf. Shvetaketu! Dat zijt gij.'

'Leg het nog eens uit, Heer!' zei Shvetaketu. 'Ik zal het uitleggen,' zei Uddálaka.

14

'Mijn zoon! Indien een mens weggebracht zou worden uit de provincie Gandhára en geblinddoekt in een bos achtergelaten, dan zou hij zich hierheen en daarheen wenden, dan zou hij schreeuwen: 'Ik ben geblinddoekt hierheen gebracht en men heeft mij achtergelaten!'

'Daarop zou een goed mens hem de blinddoek af kunnen binden en zeggen: 'Ga in die richting; daar is Gandhára.' Van de blinddoek verlost, zou hij, indien hij een verstandig mens was, van dorp tot dorp de weg vragen en tenslotte in Gandhára komen. Op dezelfde wijze vindt de mens die door zijn meester ingewijd is, zijn weg terug in zichzelf. Nadat hij in zijn lichaam is gebleven, totdat al zijn Karma uitgewerkt is, wordt hij verenigd met zichzelf.

'Dat Wezen is het zaad; al het andere slechts wat Hij tot uitdrukking brengt. Hij is waarheid. Hij is Zelf. Shvetaketu! Dat zijt gij.'

'Leg het nog eens uit, Heer!' zei Shvetaketu. 'Ik zal het uitleggen', zei Uddálaka.

15

'Familieleden verzamelen zich rondom een zieke man en zeggen: 'Herinner je je mij? Herinner je je mij?' Hij herinnert zich totdat zijn spraak is opgelost in zijn geest, zijn geest in zijn leven, zijn leven in zijn vuur, zijn vuur in het ene Wezen.

'Wanneer zijn spraak is opgelost in zijn geest, zijn geest in zijn leven, zijn leven in zijn vuur, zijn vuur in dat ene Wezen, wat kan hij zich dan herinneren?

'Dat Wezen is het zaad; al het andere slechts wat Hij tot uitdrukking brengt. Hij is de waarheid. Hij is Zelf. Shvetaketu! Dat zijt gij.'

'Leg het nog eens uit, Heer!' zei Shvetaketu. 'Ik zal het uitleggen,' zei Uddálaka.

16

'Mijn zoon! Men brengt een man, beschuldigd van diefstal, in handboeien naar de rechter. De rechter geeft orders om de bijl heet te maken. Indien die man de diefstal gepleegd heeft en het ontkent, is hij onwaar tegenover zichzelf en terwijl hij niets dan die leugen heeft om zich te beschermen, grijpt hij de bijl en wordt gebrand.

'Indien hij de diefstal niet gepleegd heeft, is hij waar tegenover zichzelf en, met waarheid als beschermer, grijpt hij de bijl en wordt niet gebrand. Hij wordt vrijgesproken.

'De man die niet gebrand werd, leefde in waarheid. Herinner u dat alle zichtbare dingen in waarheid leven; herinner u dat Waarheid en Zelf één zijn. Shvetaketu! Gij zijt Dat.'

Shvetaketu begreep wat hij zeide, ja, hij begreep wat zijn vader zeide.

Bijlage 3

Laghu Vākya Vṛtti

1. Het grofstoffelijke lichaam bestaat uit vlees.
Het subtiële lichaam bestaat uit indrukken,
Tezamen met de zintuigen, organen van handeling,
Het intellect en de levenskracht.
2. Het oorzakelijke lichaam is onwetendheid.
De Getuige is het bewustzijn dat ze [allen] verlicht.
Reflectie van het bewustzijn in de geest
Is de doener van goede en slechte handelingen.
3. Hij (de doener) rent onophoudelijk [her en der]
In dit en de volgende levens, vanwege karma.
Puur bewustzijn moet met grote inspanning
Worden onderscheiden van het gereflecteerde bewustzijn.
4. Alleen in de wakende- en in de droomstaat
Schijnt de reflectie van het bewustzijn.
Maar wanneer het¹ oplost in diepe slaap
Verlicht puur bewustzijn onwetendheid.
5. In de wakende staat wordt zelfs de stilte in de geest
Door puur bewustzijn verlicht.
Gedachten worden ook door bewustzijn verlicht,
Tezamen met de reflectie² van bewustzijn.
6. Zoals warmte in water, verhit door vuur
Het lichaam kan verwarmen,
Zo ook kan het intellect, verlicht door bewustzijn
Andere dingen met zijn reflectie verlichten.
7. Gedachten over al wat waargenomen wordt
Zijn activiteiten van de geest.
Deze activiteiten, tezamen met hun objecten,
Worden verlicht door bewustzijn.
8. Apart van alle gedachten
Is puur bewustzijn.
Door dat bewustzijn wordt
Vorm, smaak enz. gekend.
9. Gedachten veranderen voortdurend,
Maar bewustzijn niet.

¹ De reflectie als de getuige of kenner.

² De getuige of kenner.

Zoals de draad in een parelsnoer,
Is bewustzijn in alle gedachten aanwezig.

10. Een draad, bedekt door parels,
Kan tussen twee parels worden gezien.
Zo ook kan bewustzijn, bedekt door gedachten
Tussen twee opeenvolgende gedachten worden gekend.
11. Nadat een gedachte is opgehouden
En de volgende nog niet is opgerezen,
Schijnt Bewustzijn,
Vrij van gedachten, overduidelijk.
12. Geleidelijk oplopend naar een, twee, drie tellen,
Moet het beteugelen van alle gedachten
Met inspanning beoefend worden
Door hen die naar de ervaring van Brahman streven.
13. Deze persoon wordt gekend
Als Brahman, vrij van gedachten
Door de leer "Ik ben Brahman".
Dat is het doel van de Leer.
14. Diegene die bewustzijn met gedachten is, ben ik,
Echter niet los van Brahman die vrij van gedachten is.
Deze zelfoprijzende gedachten
Moeten met inspanning beteugeld worden.
15. Door [alle gedachten] te beteugelen
Is *Samādhi*, zoals verlangd door de yogi's, mogelijk.
Als dat niet lukt, [beoefen dan] kortstondige beteugeling
Met de overtuiging dat *ātman* Brahman is.
16. De trouwhartige moet mediteren dat hij Brahman is
Gebruikmakend van het denkvermogen.
Deze leringen zo goed mogelijk begrepen hebbende
Contempleer altijd op deze waarheid.
17. Daarop mediterend, daarover sprekend,
Elk ander daarover onderwijzend,
Zijn aandacht daarop gericht houdend
Noemt de wijze dit 'contemplatie op Brahman'.
18. Als de kennis van de eenheid van *ātman* en Brahman gevestigd is
Zoals [eerst] de notie dat *ātman* het lichaam was, dan is men volmaakt.
Wanneer die mens sterft,
Is hij, zonder twijfel, bevrijd.

Literatuur

- [1] Śaṅkara: **VAKYA VRITTI OF ŚRĪ ŚAṅKARACĀRYA**, Vertaling Swāmi Jagadānanda Ramakrishna Math, Mylapore, Madras. ISBN: 81-7120-819-3.
- [2] Śaṅkara: **VAKYA VRITTI By Adi Sankaracharya**, Translated by Swami Chinmayananda, Published by Chinmaya Mission, Mumbai.
- [3] Śaṅkara: **VAKYAVRITTI**,
<http://oldthoughts.wordpress.com/philosophy/tat-tvam-asi-vakyavritti-of-sri-adi-sankaracharya>
- [4] Śaṅkara: **VIVEKACŪḌAMAṆI**: Vertaling F. Arav, 2010. ISBN/EAN: 978-90-816538-1-7.
- [5] Śaṅkara: **APAROKṢĀNUBHŪTI**, Vertaling F. Arav, 2013. ISBN/EAN: 978-90-816538-2-4.
- [6] Śaṅkara: **DE REDE ALS BEKRONING**, *Vivekacūḍamaṇi*, Paul G. van Oyen, 2001, Conversion Productions,. ISBN: 90-76392-09-9.
- [7] Śaṅkara: **"UPADEŚA SĀHASRĪ** (A Thousand Teachings), Swami Jagadananda, Sri Ramakrishna Math, Mylapore, Madras. ISBN: 81-7120-059-1.
- [8] Śaṅkara: **"ŚAṅKARA'S UPADEŚA SĀHASRĪ"** Sengaku Mayeda, Volume I and II. Motilal Benarsidass, Delhi 2006. ISBN: 81-208-2770-8.
- [9] Śaṅkara: **"SVĀTMANIRŪPANAM"** H. Ramamoorthy & Nome, Society of Abidance in Truth, 2002, ISBN: 0-9703667-1-X.
- [10] **"THE TEACHING OF REALITY"**, Śrī Śaṅkara Ācārya's **Tattvopadeśa**, Translated by Warwick Jessup, The School of Economic Science, London, ISBN: 978 0 9565968-5-7.
- [11] Śaṅkara: **"LAGHU VAKYA VRITTI"**, Arshabodha.org.
- [12] **"BRAHMA SŪTRA BHĀSYA OF ŚAṅKARĀRCĀRYA"**, Translated by Swami Gambhirananda, Advaita Ashrama, Calcutta, 1993.

Uit de inleidende tekst:

Vākya Vṛtti is een van de vele werken van Śaṅkara waarin de impliciete betekenis van een van de grote verklaringen van de Veda's, 'Dat zijt Gij', wordt uitgelegd. '*Vākya Vṛtti*' staat voor 'impliciete betekenis van de zin' en heeft klaarblijkelijk geen direct verband met het onderwerp. Woorden en zinnen kunnen verschillende betekenissen hebben. Bij uitspraken als 'Dat zijt Gij' kan alleen een Leraar de werkelijk bedoelde betekenis op heldere wijze uitleggen. Deze uitleg is wat met *vṛtti* wordt bedoeld. *Vākya* staat voor woordencombinaties of zin. Door de methode van eliminatie en selectie op basis van logisch redeneren wordt de werkelijk bedoelde betekenis van de Vedische uitspraak 'Dat zijt Gij' in dit werk uitgelegd.

Dit kan globaal als volgt toegelicht; wanneer men een oude bekende tegen-komt die hij al jaren niet gezien heeft, herkent hij hem toch. Toen was die bekende slank, had donker haar, bepaalde kleren aan enz. enz.. Nu zit hij er wat gezet uit, heeft rimpels, kalend of grijzend en is anders gekleed. Hoe komt het dat men hem toch herkent? Dat komt omdat men voorbij gaat aan alle ogenschijnlijke kenmerken behorend tot hem in het verleden en nu.

Dit voorbeeld kan nader uitbreid worden waarbij het niet om een kennis gaat maar twee willekeurige mensen, beiden in het nu. Wanneer men voorbij gaat aan al hun ogenschijnlijke kenmerken als geslacht, kleding, huidskleur, en ook karakter, geloof, gedrag enz., blijft er voor beiden niets anders over dan 'mens'. Al deze veranderlijke en vergankelijke kenmerken zijn slechts beperkende en veranderlijke toevoegingen op de 'mens' die vrij van elk kenmerk is.

Zo is het ook met de uitspraak 'Dat zijt Gij'. 'Dat' staat voor de Schepper ontdaan van zijn bedekking, namelijk het universum, wat het individu als iets onafhankelijks van hem beschouwt, de *Māyā* van Brahman. 'Gij' staat voor het Zelf, of individu ontdaan van zijn bedekkingen, d.i. alles wat hij zelf denkt te zijn. Wanneer beiden op deze wijze van hun bedekkingen worden bevrijd, wat er overblijft is één en hetzelfde ondeelbaar bewustzijn, of Brahman, alleen.

Śaṅkara stelt dat het begrijpen van de impliciete betekenis van deze zin de mens onmiddellijk tot verlichting leidt. Voor dit direct begrijpen van de betekenis van de zin 'Dat zijt Gij' is echter het kennen van het onderscheid tussen het Zelf en niet-Zelf een vereiste. Dit geldt voor alle *mahāvākya's* die de eenzelligheid van *ātman* en Brahman verkondigen. Simpelweg herhalen van deze zinnen leidt niet tot het begrijpen van de bedoelde betekenis en directe zelfkennis.